

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

בדורנו, בו החוטאים הם ככלל בגדר "תינוקות שנשבו",
נדרשת זהירות רבה עוד יותר שמא התוכחה לא תקרב אלא תרחיק
ושמא במקום לגרום לקידוש ה' היא תגרום חלילה חילול השם.
לכן, בדורנו הדרך היא להבליג על ביטוי התוכחה
ולהחליף אותו באהבה גלויה.

[מתוך השיעור 'הוספה מחול על הקדש']

אמר תשפ"ד

אמר ה'תשפ"ד

04

שירת הנצח

נקודה מעובדת
עבודת שבתות הנצח

05

שפלות וקלות בעבודת ה'

הילולת בעל 'פרי הארץ'
התבוננות בדמותו של בעל ההילולא
והדרך לעבודת ה' קלה וטהורה

13

הוספה מחול על הקדש

שיעור ברמב"ם היומי
עיון פנימי במצוות יוהכ"פ

20

הסתכל בשלשה דברים

פרקי אבות – פרק ג משנה א
שלוש מערכות יחסים

21

סוד ספירת העומר

אהבת שלום
גילוי האל"ף בעבודת ספירת העומר

25

יום דין שמח

אבן עזרא
אוכלים ושמחים בראש השנה

26

הסיפור החסידי

למען אנסנו
רבי מרדכי מטשרנוביל

28

מענות ותשובות

תשובות הרב לשואלים
ניחום אבלים, זוג שני מול אמונה
בתחית המתים ופסח שני

29

פאזור לילדים

עמק דעתו של רבי מאיר
רזי יספר לנו על חכמתו העמקה
של בעל ההלולא – רבי מאיר בעל הנס

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה נצח | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל ובתוכם לקוראי עלון נפלאות. לפניכם גליון לפרשת אמר, מלא בכל טוב כתמיד.

השבוע בגליון:

שני שיעורים בחלקו הראשון של הגליון. האחד, **השיעור מהילולת מרא דארעא דישראל** – רבי מנחם מענדל מויטבסק – ומשנהו, **שיעור עיון חסידי מתוך הנלמד ברמב"ם היומי** בסוגיית תוספת מחול על קדש ביוהכ"פ.

השיעור הראשון – **שפלות וקלות בעבודת ה'** – הוא שיעור שמסר הרב לכבוד הילולת **בעל פרי הארץ'** ושודר בהתוועדות החברים שהתקיימה בטבריה. בחלקו הראשון של השיעור עוסק הרב בדמותו של **בעל הילולא מלאת השפלות מחד והמלכותית־משיחית מאידך**. בחלק השני מבאר הרב **תורה של בעל הילולא** על פרשת אמר המסבירה את הדרך **לעבודת ה' קלה וטהורה**.

בשיעור השני – **הוספה מחול על הקדש** – שיעור הרמב"ם היומי בחיק המשפחה, עסק הרב **במבנה הפנימי של מצוות יום הכיפורים** תוך התמקדות במצוות **הוספה מחול על הקדש**, הנלמדת דווקא מיוהכ"פ, **ושייכותה לתוכן הפנימי של מצוות תוכחה**. אל תפספסו את מדור **אהבת שלום**, המורחב במיוחד השבוע, ומדריך בנושא מפרשת השבוע שכל אחד עסוק בו בימים אלו – **העבודה הפנימית של ספירת העמר**. במדור **המענות ותשובות** תוכלו לקרוא את **תנחומי הרב להרחצו של בנימין אחימאיר הי"ד** (לרגל השלשים) **ומענה לשאלתה הקשה של אלמנת־מלחמה טריה**. המדור גם מכין אותנו **לפסח שני** שיהיה השבוע – החג שמלמד אותנו **לא להתייאש** ולחתור תמיד **הלאה לתיקון**.

שמו לב שהשבוע הנקודה המעובדת – **שירת הנצח** – לא מפנה לאחד משיעורי הגליון, אלא לקוחה **מתוך שיעור נשים מליל שבת אחרי־מות** ועוסקת בעבודת שבתות ספירת **העומר** בקביעות של שנה זו. הקדימו לקרוא את הנקודה, ותחו **שבת נצח שבנצח' מרוממת**.

שבת שלום ומבורך,

המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת בהר הבעל"ט:

נ"ך יומי – ירמיהו פרקים מה"א; משנה – סוטה פרק ו.

נקודה

מעובדת מתוך שיעור

שירת הנצח

נצח במובן של נצחיות, כאמור על משה רבינו שמעשה ידיו נצחיים ואף עליו עצמו נאמר "משה לא מת" ועד היום הוא "עומד ומשמש". ככל שמתקרבים לגאולה עלינו להאמין באפשרות של חיים נצחיים ואף להתמלא בטחון – פנימיות מדת הנצח – כי ננצח את כל האתגרים, כולל את מלאך המות, ונזכה ל"יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים".

נצח במובן של ניצוח על המלאכה, שיש לו משמעות מיוחדת בהקשר של ניצוח על תזמורת – "למנצח בנגינות". משה רבינו נצח על מלאכת המשכן ועל כל הסדר של מחנה ישראל, אך העיקר הוא יכולתו לנצח על התזמורת של עם ישראל. הזהר מספר שמה רבינו ידע לשיר את הניגון המיוחד של כל אחת מנשמות ישראל, לכן בכוחו לסייע לכל יהודי להפיק מנשמתו את ניגונו האישי ולנצח על ההרמוניה שנוצרת משילוב המקהלה הכללית של עם ישראל.

בקביעות ימי הספירה השנה עלינו להתעצם בשבתות עם משה רבינו ועם עבודת הנצח – השאיפה לנצחון, האמונה והבטחון ביעד של חיים נצחיים והנגינה הפנימית. בעל "סדרו של שבת" אמר שלו היה ניחון בחוש הנגינה היה מנצל את כל השבת רק לשירה, המייחדת עבודת ה' ועונג שבת עילאי. "המעשה הוא העיקר": בשבתות הנצח של הספירה השנה יש להרבות בשירת ניגונים פנימיים וזמירות שבת מעומק הנשמה.

בשבת נצח שבנצח בפרט מתחבר ניצוץ משה רבינו הפרטי שבכל אחד (יום הנצח) למשה רבינו הכללי (שבוע הנצח), משה רבינו שבכל דור, שהוא המשיח שבדור. ורמז בקביעות הפרשיות השנה: **נצח שבנצח** ועוד "**אמר אל הכהנים**" עולה בדיוק 1000 – סוד אלף אורות שהם "מתנת חלקו" של משה רבינו ביום השבת! [עפ"י שיעור ליל שבת אחרי מות תשפ"ד]

שבעת ימי כל שבוע בספירת העמר מכוונים כנגד שבע המדות מחסד עד מלכות. חכמים למדו אותנו כי "ממחרת השבת" היינו ממחרת יום טוב ראשון של פסח, ולא יום השבת של השבוע, כך שהחיפה בין ימות השבוע לשבוע־הספירה משתנה משנה לשנה, כאשר לכל קביעות חשיבות ומסר המיוחדים לה.

בקביעות השנה, שבע השבתות בספירה הן ימי רביעי – ימי הנצח – בשבועות־הספירה. בקביעות כזו מודגש כי השבת היא מרכז השבוע, כאשר שלשת הימים שלפניה ("קמי שבתא") מכינים לשבת ושלשת הימים שאחריה ("בתר שבתא") מתברכים ממנה.

בשבעת הרועים המכוונים כנגד הספירות – אברהם, יצחק, יעקב, משה, אהרן, יוסף ודוד – מכוון כנגד הנצח משה רבינו. למשה יש קשר מיוחד לשבת, בה אומרים "ישמח משה במתנת חלקו", וחז"ל מלמדים כי הוא נהג להקהיל את ישראל בשבתות וללמד אותם תורה.

לנצח שלשה פירושים עיקריים, הקשורים כולם למשה רבינו:

נצח במובן של נצחון, כהנהגת משה בכל מלחמותיו – מ"ויך את המצרי" ועד מלחמות סיחון ועוג – להלחם עד הנצחון המוחלט. זהו ענין חשוב במיוחד עבורנו היום, כאשר לשאיפה ולמחשבה של כל פרט על הנצחון המוחלט, "ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם", יש השפעה של ממש על המציאות הכללית.

שיעור

הילולת בעל פרי הארץ

שפלות וקלות בעבודת ה'

קיצור מהלך השיעור

כנהוג בכל שנה התוועד הרב לכבוד הילולת מרא דארעא ישראל, **בעל "פרי הארץ"** זיע"א (אלא שלצערנו השנה נאלץ הרב לשגר את דבריו מרחוק לתלמידים שהתוועדו סמוך ונראה לציונו של בעל ההילולא). **חלקה הראשון** של ההתוועדות עוסק ב**דמותו המלכותית** **משיחית** של בעל ההילולא, ו**חלקה השני** בתורתו על **פרשת אמר** – הדרך ל**עבודת ה' קלה וטהורה**. לקוצר היריעה הושמטו עניינים חשובים והשיעור המלא נשלח ברשימת התפוצה אליה ניתן להרשם בדוא"ל itiel@pnimi.org.il.

א. מן-דל

לאמת את השפלות

מסופר^א על בעל ההילולא, רבי מענדל'ע ויטבסקער, זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, שדווקא כאשר הוא בא לארץ ישראל הוא התחיל לחתום על מכתביו חסידיים שבחו"ל "השפל באמת". ידוע שהוא חתם "השפל באמת", אבל לא שמים לב שזו הנהגה שהוא קבל על עצמו דווקא כאשר הוא זכה, במסירות נפש, לעלות לארץ ישראל.

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. אור לכ"ט ניסן תשפ"ד – כפ"ח.

א הסיפורים בשיעור – בכללותם – לקוחים מהספר זכרונם לברכה (פרלוב) כרך אייר, מערכת הרמ"מ וש"נ מקורותיהם.

רבי שמואל גרונום בחב"ד, המשפיע של תומכי תמימים, הסביר זאת: רבי מענדל'ע הוא מלכות דאצילות. כל זמן שהוא בחוץ לארץ, לפני שהוא זכה לעלות לארץ, הוא "שכינתא שכיבת עד עפרא"^ב, המלכות דאצילות בגלות, אבל ברגע שהוא זוכה לעלות לארץ ישראל הוא כבר נעשה, בלשון הקבלה, "נקודה תחת היסוד"^ג. כלומר, קודם יש לו פרצוף שלם – הוא רבי, עם חסידים – שנקרא פרצוף של חוץ לארץ. אבל כאן, בארץ ישראל, הוא צריך להתחיל מחדש – צריך לסתור את הפרצוף הקודם ולבנות פרצוף חדש לגמרי. במקום להיות "ראש לשועלים"

ב ע"פ זהר ח"ג קיח, א. ובכ"ד.

ג ראה לקוטי הש"ס מסכת ברכות; ע"ח של"ו (מיעוט הירוח) פ"ג (מ"ק).

הבעל שם טוב
ניסה להגיע ולא
הצליח. מי שקיים
את הרצון שלו,
הכי פנימי והכי
עצמי, לעלות
לארץ, הוא
רבי מענדל'ע
ויטבסקר,
שהצליח להגיע
ולשכון כבוד
בארצנו הקדושה

אופן, כשמדברים על מי שמשפיע, שהיה ראש של כל הצדיקים, שכולם קבלו אותו אחרי הסתלקות המגיד – זהו רבי מענדל'ע. כידוע, על שמו בחב"ד נקרא הרבי הצמח צדק ועל שמו נקרא הרבי. גם מלך המשיח נקרא בשמו, "מנחם שמו".¹

חן-דל – אמונה ושפלות

אמרנו שרק כשעלה רבי מענדל'ע לארץ ישראל הוא חתם "השפל באמת". החידוש הוא אימות השפלות בארץ, אבל מדת השפלות היתה בו כל הזמן. הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין אמר שסבו, הרב המגיד, רמז על השפלות בכך שקרא לרבי מענדל'ע 'מן דל', לשון דלות ושפלות. מי שמסר את הווארט אמר שכנראה הניקוד צריך להיות מן דל, מן לשון כלי (מנא בארמית), היינו שמן דל הוא כלי דל. גדולי הצדיקים הסבירו שרבי מענדל'ע החביא את השפלות שלו בתוך גבהות – כמו מי שמטמין יהלום באשפה, כדי להסתיר אותו – וכך מתפרש מן דל ככלי של גדלות שמכיל-מחביא את הדלות. אבל אפשר לפרש באופן נוסף, שנראה עוד יותר מכוון, שהנהגה המלכותית היא לא רק כלי להסתיר את השפלות, אלא שהיא הסימן לשפלות אמתית, כי השפלות גורמת לגילוי הרוממות העצמית. מן דל הוא כלי שכולו דלות ושפלות – "חותם שוקע" בשלמות – אבל דל הוא גם לשון הרמה, כמו "ארומך הוי' כי דליתני"², סימן שמי שדל, מי שבשפלות, גם מתרומם. יש כאן תופעה, שאפשר למצוא בעוד דברים, גם במדע, שהסימן להוכיח משהו הוא ההיפוך שלו – ההפך משתקף בהפך, וממילא יש את שניהם יחד. כך מוסבר בחסידות³ ששפלות אמתית של מלך היא בגלל הרוממות העצמית שלו –

בחוק לארץ הוא צריך להתחיל להיות "זנב לאריות" בארץ ישראל.⁴ לכן דווקא כאן הוא מרגיש את עצמו שפל באמת. יש אפילו סיפורים שכאשר הוא עלה לארץ היו לו ביטושים, מכל מיני כיוונים, והוא הגיע להרבה יותר שפלות.

אם כאן הוא חתם את עצמו "השפל באמת" משמע שגם קודם היה שפל, אבל כאן, בארץ ישראל, "אמת מארץ תצמח"⁵, הוא זכה לתאר "השפל באמת" ("נקודה תחת היסוד" הדבוקה ביסוד-צדיק-אמת דעולם האצילות, עולם האחדות האלקית).

המשך הבעל שם טוב והמגיד

נספר עליו עוד כמה דברים: הצדיקים הגדולים, תלמידי המגיד, שדברו על רבי מענדל'ע החזיקו ממנו כתלמיד הגדול ביותר של המגיד – אמרו שהוא הראש והראשון שממשיך את תורת הבעל שם טוב דרך המגיד. הוא גם זכה להיות אצל הבעל שם טוב. הוא גם הגשים את השאיפה של הבעל שם טוב להגיע לארץ. הבעל שם טוב ניסה להגיע ולא הצליח. אפשר להגיד שמי שקיים את הרצון שלו, הכי פנימי והכי עצמי, לעלות לארץ, הוא רבי מענדל'ע ויטבסקר, שהצליח להגיע ולשכון כבוד בארצנו הקדושה. שוב, הצדיקים אמרו עליו שהוא התלמיד הכי גדול של המגיד. כמובן בחב"ד מקובל שהתלמיד שצעיר ממנו בהרבה (כחמש עשרה שנה), אדמו"ר הזקן – שגם היה תלמיד-חבר שלו – הוא הבן החביב ביותר של המגיד. בכל

1 לקו"ד ח"ב עמ' רכה.

2 סנהדרין צח, ב.

3 תהלים ל, ב (ראה מצודות ומלבי"ם עה"פ).

4 הוספות לפלה"ר בראשית – ביאור קונטרס חינוך קטן – ובכ"ד.

5 ע"פ אבות פ"ד מט"ו. שער מאמרי רז"ל מאמר "פסיעותיו של אברהם אבינו".

ה תהלים פה, יב.

דבר אחד, אמרו שהוא ניצוץ משה רבינו, שהוא רעיא מהימנא. זהו דבר עצום. כתוב ש"אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא"^{טו} ואמרו עליו שהוא עיקר ההתפשטות של משה בדורו, שהוא רעיא מהימנא. כידוע בזה, בחלק שנקרא רעיא מהימנא, כתוב^{טז} שיש משיח בן יוסף, יש משיח בן דוד, וגבוה מהכל יש משה רעיא מהימנא, שהוא ה"תורה חדשה" של מלך המשיח^{יז}. בעצם תורתו של משיח, תורה חדשה, היא תורת הבעל שם טוב, ולפי הווארט הזה מי שהתעצם ביותר עם הרוח הפנימית של תורת הבעל שם טוב, מבין כל תלמידי המגיד, הוא רבי מענדל'ע. זה פשיטא.

אחר כך מי שהעצים עוד יותר את תורת הבעל שם טוב הוא אדמו"ר הזקן. כאן המקום גם להזכיר מה שאנחנו תמיד אומרים, שיש שיחה של הרב^{יח} שיש הוה-אמינא לכלול את רבי מענדל'ע בין נשיאי חב"ד, כי בין המגיד אחרי הסתלקות המגיד

אדמו"ר הזקן קבל אותו לרבי. אדמו"ר הזקן רצה לעלות איתו לארץ, רק שהוא מנע זאת ממנו. הוא אמר לו 'אתה חייב להשאר, לדאוג לצאן-קדשים שבחו"ל'.

מפקיעין עד טבריה

לאור ההגדרה שהוא התפשטות עיקרית של משה רבינו גם אפשר להבין הרבה יותר לעומק שהוא זכה והצליח להגיע לארץ ישראל במסירות נפש, עם חבורה שלמה של שלש מאות תלמידים, ולהתחיל את הישוב בארץ ישראל.

הרוממות העצמית אינה בגלוי עד שהוא נעשה מלך, ואז הוא מתעצם עם השפלות הפנימית, וממילא החידוש הוא שגם הרוממות העצמית מתגלה, משתקפת.

אפשר להסביר את מן-דל עוד טפה, יותר בעומק, שהמלה מן היא לא רק לשון כלי, אלא גם קיצור של אמונה. מסבירים תמיד שמנא, כלי, הוא לשון אמונה כי "שרש הכלים גבוה משרש האורות"^{יט} – שרש האורות בתענוג, ברישא דאין של הכתר, ושרש הכלים באמונה, רדל"א. לפי זה, מן-דל היינו אמונה-שפלות, הראש והסוף של כל כוחות הנפש – "נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן"^כ.

מן רומז גם למן שירד לבני ישראל במדבר. המן ירד בזכות משה רבינו^{כא}, שרבי מענדל היה ניצוץ שלו (כדלקמן באריכות), לכן יש לו זכות להוריד מן. הזכות היא השפלות שלו, שהיא כח להוריד מן ופרנסה לעם ישראל. "ישראל מפרנסין לאביהם

שבשמים"^{כב} – הוא מפרנס את ה' בעבודה שלו, מתוך שפלות ובטול, ובאותו אופן, לפי העבודה שלו, ה' ממשיך את המן לעם ישראל – ה'מן' יורד בזכות ה'דל'.

ב. בחינות משיח אצל רבי מענדל'ע

ניצוץ משה רבינו

חוץ מזה שרבי מענדל'ע הוא גדול תלמידי המגיד, הצדיקים אמרו עליו שני דברים גדולים:

טו ע"פ תקו"ז תקון סט (ק"ב, א). וראה גם זהר ח"ג רטז, ב. טז זהר ח"א כה, ב. ראה ביאורו בד"ה "הרכבת אנוש לראשנו" לר"ה מפאריטש (נדפס במגיד מראשית אחרית). יז ויקרא רבה יג, ג (ע"פ ישעיה נא, ד). יח תורת מנחם שיחת ליל שמח"ת תשמ"ח סי"ט.

י ראה סוד ה' ליראיו שער ג' רישין שבכתר פ"ו (עמ' קלד). יא סה"מ תרמ"ט עמ' רמג"ד ועוד. יב ספר יצירה פ"א מ"ז. יג תענית ט, א. יד ע"פ זהר ח"ג ז, ב.

אם הכל רוחני אז הכל קל, הכל בשביל השכינה. ממילא, כל הברכות וכל ההשפעות שרוצים בבני חיי ומוזני – הכל יבוא ממילא, אם אתה קל, כלומר, שאתה רק חושב על השכינה, לא חושב על עצמך.

משה וחזקיהו

שוב, כל זה היה לומר שיש סברא שרבי מענדל'ע ויטבסקער הוא עיקר האתפשותא דמשה רבינו, יש לו ניצוץ גדול של נשמת משה רבינו. אבל יש עוד מסורת בין צדיקי אותו דור, שרבי מענדל'ע ויטבסקער הוא ניצוץ של חזקיהו המלך^{כא}. לא אמרו את זה בכדי. לומר שהוא ניצוץ של משה רבינו – מילא, יש משה בכל דור. אבל לומר משהו יותר ספציפי, יותר ממוקד, אומר שכנראה הכירו באופי שלו, בתורה שלו, בהנהגה שלו, נוכחות של חזקיהו מלך יהודה, מלך ישראל. על חזקיהו אמרו חז"ל^{כב} שראוי היה להיות משיח, והסיבה שהוא לא זכה להיות משיח בפועל, שהוא 'פספס', היתה שלא אמר שירה אחרי הנס הגדול של מפלת סנחריב וכל צבאו באותו לילה. היו ממש נסי נסים, כמו יציאת מצרים^{כג}, וכיון שהוא לא אמר שירה הוא לא היה משיח. סימן שמשיח צריך להיות חזקיהו, אבל לתקן את העיוות שלו וכן לומר שירה אחרי שה' יעשה לנו נסים, "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"^{כד}.

ודאי ש"אלו ואלו דברי אלהים חיים"^{כה},

היו לו שלש תחנות בארץ – קודם פקיעין, אחר כך בצפת ואחר כך בטבריה. בהתחלה הוא הביא את כולם לפקיעין, בה הוא ניסה להקים מושב חקלאי, שיעבדו חצי יום וילמדו חצי יום. אז, לפי המסורת, השטן בא אליו ואמר לו שאם אתה לא תעזוב כאן אני עוזב את כל העסקים שלי בכל העולם כולו ומתמקד רק בך. בפועל היתה מכת זאבים שהגיעה לפקיעין והערבים תלו זאת בחסידים, לכן גרשו אותם משם. הוא אמר שאם הוא יזכה להיות שנה שלמה בפקיעין, עם החסידים, יבוא מלך המשיח. ביאת המשיח היתה קשורה לתכנית שלו, של חצי יום לעבוד וחצי יום ללמוד – התכנית הזו היא ש'הקפיצה' את הבעל דבר, את השטן. אחר כך הם הגיעו לצפת – קבלו אותם יפה, אבל גם היתה בסוף מחלוקת, לכן עזבו את צפת וירדו לטבריה.

לפי אחד הסיפורים, הסבה בפנימיות לכך שהם הגיעו לטבריה היא שבטבריה, מרוב החום, יש פחות תאוות – זהו מקום יותר נקי. הרי ענין עיקרי בתורה של רבי מענדל'ע הוא להשתחרר מהכבדות של הגשמיות, של העולם הזה – צריך להיות קל ברוחניות של התורה והמצוות. ב"פרי הארץ" על פרשת אמה, הפרשה של השבוע הבא, הוא מפרש ש"מצוה קלה"^{כו} היא מצוה שכולה רוחנית – ככה היא קלה. אם יש לאדם איזו פניה או מניע גשמי למצוה הם עושים את אותה כבדה. ידוע שכבדות היא יסוד העפר של הקליפה^{כז}. צריך שהכל – גם המצוות וגם התורה – יהיה קל. כמה שהוא התאמץ ומסר את הנפש בעבודת ה', בסוף הוא רצה שהכל יהיה קל –

כמה שהוא

התאמץ ומסר את הנפש בעבודת ה', בסוף הוא רצה שהכל יהיה קל – אם הכל רוחני אז הכל קל

כא כשרבי מענדל'ע גמר בדעתו לנסוע לארץ ישראל הוא נסע להפרד מצדיקי דורו, וגם רבי פינחס מקוריץ ובעל המאור עינים יצאו מגדרם לכבדו והתבטאו עליו כי הוא "מלך ישראל". בעת הנסעה לארץ, כשהים סער והיתה סכנת נפשות, הוא התפלל לה' שיציל אותו בזכות שלא 'התפעל' בגבורתו לב מהכבוד המופלג (אלא עמד בשפלותו והתייטר ביסורי הכבוד הללו). זהו סוד המעבר שלו ממדת "השפל" בחו"ל למדת "השפל באמת" בארץ ישראל, וד"ל.

כב סנהדרין צד, א.

כג ראה גם שמות רבה יח, ה.

כד מיכה ז, טו.

כה עירובין יג, ב.

יט אבות פ"ב מ"א.

כ דובר צדק משלי פ"ו אות ה; לקוטי הלכות תפילין ה"ה אות מ (וראה תניא פ"א) ובכ"ד.

משיח צריך

להיות חזקיהו,
אבל לתקן את
העיוות שלו וכן
לומר שירה אחרי
שה' יעשה לנו
נסים, "כימי צאתך
מארץ מצרים
אראנו נפלאות"

מתחיל להתממש אצל רבי
מענדל ויטבסקער, שיש לו את
שתי הבחינות^{לא}.

ג. "פרי הארץ" לפרשת אמר שלוש אמירות

נסיים עם קצת המשך של
התורה שלו על פרשת אמור^{לב},
שהתחלנו להסביר:

הפרשה מתחילה "ויאמר הוי' אל משה אמר
אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא
יטמא בעמיו"^{לד}.

יש בפסוק שלש אמירות – "ויאמר... אמה...
ואמרת". ידוע בקבלה^{לד} ש-**אמר** ר"ת **אור-מים-
דקיע**, סוד העיבור. 'אור' הוא הרוחני לגמרי,
'מים' הם כבר המיין-דכורין (מ"ד) וכשהשפע
נכנס לרחם האם ומצטרף למיין-נוקבין (מ"ן)
שלה הוא הופך להיות 'דקיע', העובר שהולך
להוולד בעזרת ה'. ה' ברא את העולם בעשרה
מאמרות^{לה} – כל נברא נולד מתוך זיווג של
אור-מים-דקיע.

כל אמירה כוללת **אור-מים-דקיע**, אבל אפשר
לומר ששלש האמירות בפסוק הראשון הן עצמן
כנגד **אור-מים-דקיע**: "ויאמר הוי' אל משה" היינו
מדרגה בפני עצמה – מה שה' מגלה למשה הוא
לא משהו שהוא מסוגל אחר כך לגלות לזולת, זהו
האור של האמירה. "אמר אל הכהנים בני אהרן"
היינו המים, המ"ן. "ואמרת אליהם", שלכאורה
מיותר, לכן חז"ל צדיכים לפרש אותו במיוחד
– היינו הרקיע, העובר שעומד להוולד. ההסבר

ובודאי הוא גם ניצוץ של משה
רבינו וגם ניצוץ של חזקיהו
המלך. באריז"ל אלה שני שרשים
שונים. דבר פשוט באריז"ל
שמשה רבינו משרש הבל^ל. הרי
כל השרשים הם או הבל או קין.
משה רבינו משרש הבל, ו-**משה**
גם ר"ת **משה-שת-הבל** למפרע,
הוא מהימין, כמו שכתוב "מולך
לימין משה"^{לז}. אבל האריז"ל,
כאשר הוא מגלה לנו את

השרשים, אומר לנו שחזקיהו הוא משרש קין.
גם משיח הוא משרש קין. איזה משיח? משיח בן
יוסף. לכן האריז"ל אומר בפירוש שכאשר חז"ל
אמרו שחזקיהו ראוי להיות משיח הם התכוונו
למשיח בן יוסף. חזקיהו הוא משבט יהודה, אז
הייתי חושב שהוא משיח בן דוד, אבל האריז"ל
אומר שמה שחז"ל אמרו שהוא המשיח היינו
דווקא משיח בן יוסף, שמשרש קין.

נדיה, לא מצוי בכלל, שיש בתוך אדם אחד
ניצוצות משני השרשים, גם שרש קין וגם שרש
הבל. אם הצדיקים אמרו שהוא גם משה וגם
חזקיהו, סימן שהוא גם הבל וגם קין יחד, גם ימין
וגם שמאל – זהו חידוש גדול דווקא אצלו. על
מי אומרים שהוא לא הבל ולא קין, רק אדם? על
"דוד מלך ישראל חי וקים"^{לח}, כידוע^{כט} ש-**אדם**
ר"ת **אדם-דוד-משיח** – משיח מדוד ודוד מאדם.
בדוד יש גם דברים שהם משרש הבל וגם דברים
שהם משרש קין – יש לו את שתי הבחינות. גם
לרבי מענדל^ע יש שני שרשים, של משה ושל
חזקיהו. ידוע שמשה "הוא גואל ראשון והוא
גואל אחרון"^ל, ראוי להיות משיח, אז אם הוא
יכול לעבור משרש הבל לשרש קין – המעבר

לא ורמז 'משיח': השפל באמת ועוד מנחם מענדל עולה
1190 - פסוק העליות של משיח "הנה ישכיל עבדי ירום
ונשא וגבה מאד" (ישעיה נב, יג).

לב עוד בבאיור פרי הארץ אמר ראה התועדות א' אייר
תשע"ו.

לג ויקרא כא, א.

לד זהר ח"ב קסז, א. ע"ח שי"א פ"ו (מ"ת). ובכ"מ.

לה אבות פ"ה מ"א.

כו ראה שער הגלגולים הקדמה לו ועוד.

כז ישעיה סג, יב.

כח ר"ה כה, א.

כט ספר הליקוטים האזינו (ועוד).

ל ראה שמות רבה ד, ב; זהר ח"א רנג, א; שער הפסוקים

ויחי; תו"א משפטים עה, ב.

מיסודות תורת
הבעל שם טוב
שיש לאדם מצבי
גדלות ומצבי
קטנות, סוד
"והחיות רצוא
ושוב", וצריך
לדעת איך לעבוד
את ה' גם בקטנות

גדלות יהיה "המשכלים יזהרו כזהר הרקיע"^מ, לשון אור ובהירות, ומתוך כך כשאדם נמצא בקטנות צריך, כמו שכתוב בתניא, שישאר רשימו – שיהיה אצלו רושם של הגדלות. גם בזמן הנפילה הגדלות קיימת באיזה מקום בנפש, רק שהיא לא נמצאת עכשיו בפנימיות אלא במקיף, מרחף. אבל יש לאדם רושם מהגדלות וצריך שהיא תזהיר ותאיר את הקטנות – כך הוא מסביר.

לא לטמא את התפלה

מה האזהרה? "לנפש לא יטמא בעמיו". הוא אומר שנפש היא דוד^{מא}, שאמר על עצמו "ואני תפלה"^{מב}. מתי הנפש נטמאת? אם אדם מתפלל אך ורק על צרכיו הגשמיים. זהו יסוד אצל הבעל שם טוב^{מג}, שדברנו עליו הרבה פעמים^{מד} – מתי נכון שאדם יתפלל על צרכיו הגשמיים שלו ומתי לא נכון. כאן, אצל רמ"מ, ה'נכון' הוא שאדם צריך להכליל את עצמו בשכינה ולהתפלל על הכלל, וממילא כל חסרונות הפרט, של כל אחד ואחד, יתמלאו עם מילוי חסרון הכלל. לעומת זאת, אם האדם מתפלל רק על הגשמיות של עצמו – הוא מטמא את הנפש שלו. איך הוא מסביר את "בעמיו"? "נפש" היא תפלה ו"בעמיו" שהיינו שהאדם מתפלל רק על אברי הגוף שלו. לא טוב להתפלל כך, כי צריך להרים את השכינה – צריך להתפלל על הכלל, על השכינה, ואם מתפללים על השכינה כל הצרכים הגשמיים מתקבלים בדרך ממילא.

"לשם שמים" – להרים את המלכות

בסוף דבריו הוא מביא את מאמר חז"ל^{מה}

מ דניאל יב, ג.

מא ראה רש"י על שמואל ב יג, לט.

מב תהלים קט, ד.

מג ראה ריבוי ציטוטים בבעל שם טוב השלם ערך 'שכינה הקדושה' – 'תפלה עליה'.

מד ראה שיעורי י"ב תמוז (נדפס בגליון פינחס) תשפ"א; ליל שבת מט"מ (נדפס בגליון דברים) תשפ"ג. ועוד.

מה ביצה טז, א.

הזה, לפיו יש כאן תהליך של לידה, הולך טוב עם פירוש חז"ל לתוספת הלכאורה-מיותרת הזו, שהוא "להזהיר גדולים על הקטנים"^{מז} – להזהיר את הכהנים הגדולים על הקטנים, אזהרה שהיא בעצם חינוך של הדור הבא.

להזהיר גדלות על הקטנות

איך מוסבר בפרי הארץ "להזהיר גדולים על הקטנים"? "להזהיר את הגדלות על הקטנות". גדלות היא מצב של בהירות מוחין – כאשר יש לאדם בהירות מתוך תורה, מתוך פנימיות התורה. אבל לפעמים אדם נופל לקטנות. זהו אחד מיסודות תורת הבעל שם טוב, שיש לאדם מצבי גדלות ומצבי קטנות, סוד "והחיות רצוא ושוב", וצריך לדעת איך לעבוד את ה' גם בקטנות^{מז}.

כך כתוב בקונטרס חנוך קטן בתניא על "שבע יפול צדיק וקם"^{מח}, שצריך לא ליפול לגמרי, "כי יפל לא יוטל"^{מט} – שהצדיק שנופל לא יפול עד לארץ אלא למקום של החינוך שלו. זהו כל הענין של חינוך, שיהיה בסיס קבוע, שגם כשהוא יפול הוא רק יפול למדרגת החינוך. בתניא, כאשר מדובר על צדיק שמתקיים בו "שבע יפול צדיק וקם", הבסיס שהוא נופל אליו הוא מדרגת הבינוני. אבל כך צריך אצל כל אחד ואחד, שאם הוא נופל – שיפול רק לבסיס שלו, שלא יפול לארץ וישבור את העצמות, ח"ו. לכן צריך להזהיר את הגדלות, שבמצב של

לו יבמות קיד, א.

לז ראה כש"ט (קה"ת) במפתח ענינים ערך 'קטנות וגדלות', וש"ב.

לח משלי כד, טז.

לט תהלים לז, כד.

לרדת בשביל להרים בתפלה שלו את המלכות דשכיבת עד עפרא, להגיע לנמוכים ביותר, גם בעם ישראל.

הפגם של שמאי הזקן בגמרא היה שהוא לא קרב גרים, הוא דחה אותם, כמסופר.²¹ זהו סימן ששמאי לא היה מסוגל לרדת ולהרים את הבנין מלמטה. אחד הדברים שאמר רבי מענדל'ע על עצמו היה שהוא שפל – בתכלית השפלות – כי דווקא מי שהכי נמוך בעם ישראל מסוגל להרים את כל עם ישראל.²² זו מדה של הלל דווקא, שהוא הכי ענו, לכן דווקא הוא יכול להגיע לגרים ולקרב אותם. גם אל הגרים שאינם במצב הכי טוב, כמו שמוכח מהשאלות שלהם, הוא יכול להגיע, לקרב ולגייר את כולם, ובסוף הכל טוב. שוב, הסוד של "לשם שמים" הוא לרדת הכי למטה, להרים את השכינה, "השם", והוא אומר בפירוש ששמאי לא יכול לעשות

זאת. לכן דווקא על הלל כתוב "שכל מעשיו לשם שמים", וזו היא "מדה אחרת".

מצוה עושה חריץ

בתחלת המאמר הוא מביא את המשנה "הוי רץ למצוה קלה ובורח מן העברה שמצוה גוררת מצוה ועברה גוררת עברה, ששכר מצוה מצוה ושכר עברה עברה"²³. זהו מאמר של בן עזאי, שלפי קבלה²⁴ הוא הגלגול העיקרי של שמאי הזקן. שמאי דחה גרים, כנ"ל, ולכן היה צריך לבוא בן עזאי – וגם רבי עקיבא, שלפי דעה אחת הוא השווער שלו²⁵ – לברוא נשמות גרים.

על שתי השיטות של שמאי והלל: ידוע ששמאי הזקן עשה הכל לכבוד שבת קדש – כאשר הוא היה מוצא בהמה בשוק הוא קנה אותה לכבוד שבת, ואם אחר כך הוא מצא בהמה יותר יפה הוא היה מחליף ואומר שזה לכבוד שבת. "מחדא בשבתא לשבתא"²⁶, הכל אצלו היה במחשבת כבוד שבת – זו מדת שמאי הזקן. אף שבדרך

כלל פוסקים כבית הלל, כאן לפי רוב הפוסקים פוסקים כמו שמאי²⁷. אבל הלל הזקן "מדה אחרת היתה לו", ש"כל מעשיו לשם שמים". הוא היה אומר "ברוך אדני [בגמטריא הלל] יום יום"²⁸, ולא הכין את הבהמה היפה מחדא בשבתא לשבתא, אלא סמך על ה' שבערב שבת ימצא את הבהמה הכי יפה. רבי מענדל'ע צועק גיוואלד – ובטח עוד מפרשים²⁹ – על מה שכתוב "מדה אחרת היתה עמו שכל מעשיו לשם שמים". משמע מכך שהנהגת שמאי לא היתה

לשם שמים, חס ושלום – איך אפשר לומר כך?! לכן הוא אומר שצריך להבין את סוד הביטוי "לשם שמים" וגם את ההבדל בין שמאי להלל. הוא מסביר ש"לשם שמים" היינו יחוד – "שם" הוא מלכות ו"שמים" הם ז"א, תפארת. הכוונה במשפט "מדה אחרת היתה עמו שכל מעשיו לשם שמים" היא שבכל דבר הוא עשה יחוד בין ה"שם" לבין ה"שמים". האותיות שם נמצאות במלה שמים, וגם שמאי עצמו הוא לשון שמים, אבל לפי מה שכותב רבי מענדל'ע שמאי כולו שמים בלבד – הוא כותב בפירוש שהוא לא יכול

מו כן מבוא בכ"ד בחסידות – בפרט באהבת שלום – עפ"י הגמרא דבן. מו ש"אף הלל מודה שכדברי בית שמאי יותר נכון לעשות" (שו"ע אדה"ז רמב"י ושי"ג). מח תהלים סח, כ. מט ראה פרישה על או"ח רמב"י, יג; בן יהודע על ביצה שם; לקוטי הלכות, הלכות ר"ח הלכה ו אות לב.

ג שבת לא, א.

נא ומסתמא זהו המקור לדברי אדה"ז בתו"א ד, א.

נב אבות פ"ד מ"ב.

נג שער הגלגולים הקדמה לו.

נד שם הקדמה לד.

היות שהכל אצלו כל כך קל, כל כך רוחני, לא פשוט להבין אותו וכל שכן לא פשוט להפנים אותו

מצוה" – המצוה הראשונה "גוררת", עושה חריץ במציאות, ודרך אותו חריץ האדם עושה עוד מצוה ועוד מצוה. בזכות החריץ, "המסלות בלבבם", הוא אוטומטית גם בורח מעבירה. רבי מענדל'ע מסביר רק את "הוי רץ למצוה קלה... שמצוה גוררת מצוה", ולא את ההמשך, "ששכר מצוה מצוה", אבל ממילא אפשר להבין שהשכר הגדול הוא המצוה עצמה, שכוללת את כל המצוות שבאות בעקבותיה, דרך הדרך, החריץ, שהיא עושה.

השראה מבעל פרי הארץ

אם כן, כאן למדנו כמה נקודות מתוך פרי הארץ של פרשת אמור. נסיים בתפלה שנוכה לקבל ממנו השראה. מסופר שכאשר הדפיסו את פרי הארץ, הראו את הספר לאדמו"ר הצמח צדק – שנקרא על שמו, כנ"ל – והוא התפעל שהכל "דברי אלהים חיים". בכל אופן, הוא אמה, 'סבא כתב זאת יותר ברור'. היות שהכל אצלו כל כך קל, כל כך רוחני, לא פשוט להבין אותו וכל שכן לא פשוט להפנים אותו.

בכל אופן, התורות הראשונות של אדמו"ר הזקן מאד דומות לסגנון התורות שלו. כנראה אם יש הוה-אמינא של הרבי שצריך לכלול אותו בין נשיאי חב"ד – צריך להתחשב בהוה-אמינא. שה' יעזור לנו לקבל ממנו את כל האור. הבעל שם טוב עובר דרך הרב המגיד ואדמו"ר הזקן, אבל יש משהו ברבי מענדל'ע, שהוא – כמו שאמרנו – מימוש של הבעל שם טוב עצמו. כאילו יש איזה דילוג וקשר ישיר בין הבעל שם טוב לרבי מענדל'ע ויטבסקער שמופיע בסגנון המיוחד בו הוא העביר לנו את נשמת החסידות. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, שיהיה הילולא שמח, הילולא של ביאת משיח בפועל ממש.

זו שאלה אם בן עזאי לא התחתן בכלל או שהוא התחתן ואחר כך פרש מן האשה^נ, אבל בכל אופן הוא עסק והצליח בבדיאת נשמות גרים. כל העבודה הזו היא תיקון שמאי.

איך הוא מסביר את דברי בן עזאי "הוי רץ למצוה קלה"? "מצוה קלה", כמו שהזכרנו, היא מצוה הנעשית לגמרי לשם שמים. דווקא מכיון שהיא לשם שמים היא קלה, אין בה כובד של פניה גשמית, של הישות של האדם. צריך לרוץ למצוה קלה, בסוד "הוי רץ כצבי"^ו – עבודה השייכת במיוחד לארץ ישראל, ארץ הצבי^ז. בן עזאי ממשיך "שמצוה גוררת מצוה" ובפרי הארץ מוסבר לפי הפסוק "דרך מצותיך ארוץ"^ח – כאשר אדם עושה מצוה לשם שמים הוא עושה באדמה של ממד הזמן וממד החיים שלו כעין חריץ. בהלכות שבת כתוב שכאשר גוררים משהו על הארץ הוא עלול לעשות חריץ^ט. כך הוא מסביר "מצוה גוררת" – שכל מצוה לשמה יוצרת דרך. הרבי הקודם מסביר^י את הווארט הזה על הפסוק – שלא מובא כאן בפרי הארץ – "אשרי אדם עוז לו בך מסלות בלבבם"^{יא}.

"מסלות" שוה מצות – כל מצוה עושה מסלה, עושה דרך, עליה נאמר "דרך מצותיך ארוץ כי תרחיב לבי". על פעולה זו נאמר "שמצוה גוררת

נה סוטה ד, ב.

נו אבות פ"ה מ"כ.

נד ראה גם ר"ה יג, א (ובריטב"א שם ד"ה "אלא ארץ צבי").

נח תהלים קיט, לב.

נט שבת קכ, א (ובכ"ד).

ס ד"ה "אשרי אדם עוז לו בך" תש"ה (וראה שיעור ח"י שרה תשפ"ג ועוד).

סא תהלים פד, ו.

שיעור

שיעור ברמב"ם היומי

הוספה מחול על הקדש

קיצור מהלך השיעור

שיעור הרמב"ם השבוע עוסק ב**הלכות יום הכיפורים**. פרק א מציג את המקומות השונים בהם עוסק הרמב"ם ביום הכיפורים, חוץ מהלכות שביתת עשור, ומציג את **המבנה הפנימי של מצוות היום**. פרק ב מתמקד בחיוב **להוסיף מחול על הקדש**, שהרמב"ם מזכיר דווקא בקשר ל**עינוי** ביום כיפור, ומסביר את זאת היטב לאור המבנה הפנימי היסודי שבפרק הקודם. הפרק חותם בשייכות המיוחדת של דין זה ל**מצוות תוכחה**, **הבאה מתוך אהבה**, ולהתחשבות הרגישה ב**תוצאות התוכחה** שנלמדת מכאן – ענין החשוב, הלכה למעשה, במיוחד בדורנו.

גם את העינוי – כלשון התורה – הוא מגדיר כ"לשבות בו מאכילה ושתייה"^ג (והרמב"ם מביא^ד את דרשת חז"ל^ה כי מ"שבת" נאסרו אכילה ושתייה, שעונשן כרת, ומ"שבתון" ריבו גם את שאר עינויי יום הכיפורים, רחיצה, סיכה, נעילת הסנדל ותשיש המטה).

אכן, יום הכיפורים מוזכר עוד קודם לכן

ג שם ה"ד.
ד שם ה"ה.

ה יומא עד, א (וראה ריבוי דעות לכאן ולכאן בראשונים – נסמנו באנצ"ת ערך "יום הכפורים" פ"ג סביבות הערה 481 – האם זו דרשה גמורה, וכל האיסורים הם מן התורה – אלא שנחלקו בעונשם – או שזו אסמכתא והאיסורים מלבד אכילה ושתייה הם איסורים דרבנן).

א. מצוות יום הכיפורים

יום הכיפורים ברמב"ם

בפתיחת הלכות שביתת עשור מונה הרמב"ם ארבע מצוות: שתי המצוות הראשונות של "שבת שבתון"^א זהות למצוות השבת – "לשבות ממלאכה" ו"שלא לעשות בו מלאכה". שתי המצוות הבאות יחודיות ליום הכיפורים – "להתענות בו" ו"שלא לאכול ולשתות בו". בלשון הרמב"ם, הכל נכלל ב"שביתת עשור", משום שכמו את המצוה "לשבות ממלאכה"^ב,

נערך ע"י איתאל גלעדי. הלכות שביתת עשור פ"א. אור ל"א אייר תשפ"ד – כפ"ח.

א ויקרא טז, לא; שם כג, לב.

ב פ"א ה"א.

הקדשים¹ ובימינו, כשבועוונותינו בטלה עבודת המקדש – שיבנה במהרה בימינו – התפלה היא תוכנו הגלוי והעיקרי של היום כולו, כפי שמסיים בעל החינוך את מצות יום כיפור: "ועכשיו בעוונותינו שאין לנו לא מקדש ולא כהן גדול ולא בגדי שרד ולא קרבנות, נהגו כל ישראל לעבוד ביום זה בתפילות ובתחנונים, וכמו שכתוב 'ונשלמה פרים שפתינו' (טו¹)." _____

החבנה הפנימי

ארבעת עיני יום הכיפורים – השביתה ממלאכה, העינוי, התשובה והדבקות – מכוונים כנגד ארבעת העולמות (וממילא גם מקבילים לאותיות שם הוי"ב"ה שנגד העולמות):

השביתה ממלאכה שייכת לעולם העשיה, המקום בו מתבצעות **לט** המלאכות מהן יש לשבות ביום כיפור. "הוי" בחכמה יסד ארץ"¹ (ובלשון הזהר "אבא [המקנן באצילות] יסד ברתא [המלכות, המקננת בעשיה]"²) – מקור השביתה הוא במדרגה הגבוהה ביותר, הבטול של עולם האצילות (פנימיות ספירת החכמה)³, אך הביטוי שלה בפועל הוא במלאכות של עולם העשיה.

עינוי הגוף, שמשמעותו הפשוטה היא עבודת האתכפיא⁴, שייך לעולם היצירה – עולם היצרים, בו יש להתגבר על היצר הרע ולכפות את תאוות הגוף (בפרט נועדו חמשת העינויים להמתיק חמש גבורות⁵, המתפשטות ב"ה הקצוות של פרצוף ז"א המקנן ביצירה). אכן, ביום הכיפורים מורגש ש"חולשא דגופא"

בהרחבה בהלכות תשובה, בהיותו "זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים והוא קץ סליחה ומחילה לישראל, לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום הכפורים"¹. הקשר בין מצות תשובה ויום כיפור כה הדוק, עד שיש מי שאומר² שמצות הוידי עם התשובה – המצוה עליה מושתתות הלכות תשובה – היא 'מצוה חיובית' – רק ביום הכיפורים (בעוד בשאר השנה היא 'מצוה קיומית' בלבד). במובן מסוים, האזכור בהלכות תשובה עיקרי ומרכזי עוד יותר מכל הלכות שביתה

עשור, שהרי הכפרה – הבאה עם התשובה³ – היא היא עיקר "עצומו של יום".

שוב חוזר יום הכיפורים בספר עבודה, בהלכות עבודת יום הכפורים, שנכללות כולן ב"מצות עשה אחת, והוא שיעשה מעשה יום הכפורים כולו על הסדר...". יום הכיפורים הוא יום של "אחת בשנה"⁴ – דבקות מוחלטת בה' במשך היום כולו – וכל עבודותיו נכללות ב"אחת" (כשהחלוקה החוזרת לחמש ביום כיפור – חמשה עיניים, חמש תפלות ועוד – מעידה שהדבקות חודרת כוללת את כל הגרנח"⁵, מהנפש ועד ליחידה, המדרגה החמישית-המשיחית שבנשמה). אותה דבקות מתבטאת בתפלה⁶, הנשמה הפנימית של עבודת יום הכיפורים (בזמן שבית המקדש היה קיים הכהן הגדול היה נושא תפלה קצרה בבית קדשי

הכפרה – הבאה
עם התשובה –
היא היא עיקר
"עצומו של יום"

1 בכל ההלכות בפ"א ושוב בפ"ב בהלכות ויט.

2 שם פ"ב ה"ד.

3 מנחת חינוך מצוה שסד.

4 יומא פ"ח מ"ח.

5 ראה הלכות תשובה פ"א ה"ה.

6 שמות ל, י; ויקרא טז, לד.

7 בעל הטורים ויקרא כג, כז. ראה לקו"ת ס"פ פינחס; לקו"ש ח"ד עמ' 1154.

8 תפלה לשון דבקות, כפי שמביאים בחסידות (תו"א עט, ג ועוד) מלשון המשנה "התופל כלי חרס" (כלים פ"ג מ"ה).

1 יומא נב, ב; נג, ב.

2 טו הושע יד, ג.

3 טז ספר החינוך מצוה קפה.

4 יז משלי ג, יט.

5 יח זהר ח"ג רמח, א; תקו"ז תקון כא (סא, ב).

6 יט וראה גם בשיעור הרמב"ם הקודם – אור לכ"ד ניסן (נדפס בגליון קדשים) השתא.

7 כ ראה ספר החינוך מצוה שיג, ועוד.

8 כא שעה"כ דרושי וי"כ דרוש א.

יום הכיפורים

נקרא "יומא", כולו
יום־אור, כאשר
גם לילו נכלל
ב"עצומו של יום"
– "לילה כיום אייר"

ריעין דלא מתפרשין לעלמין^ל,
יה שבשם, ושני הממדים
ה'מעשיים' יותר – העינוי
והשביתה ממלאכה – הם כנגד
יה שבשם^{לא}, שכל אחד מהם
כולל עשה ולא־תעשה, חסד־
אהבה וגבורה־יראה^{לב}, שכנגד יה

עצמן^{לג} (כשדווקא במצות העינוי מודגש ממד
העשה, הציווי החיובי על עינוי, והגמרא צריכה
לדון "מפני מה לא נאמרה אזהרה בעינוי"^{לד}).
ולסיכום:

י	עבודת הדבקות
ה	תשובה ווידוי
ו	עינויי היום
ה	שביתה ממלאכה

ב. חוספה מחול על הקדש

תוספת עינוי בכניסה וביציאה

אחרי הגדרת מצוות היום בשביתה ממלאכה
ובעינוי כותב הרמב"ם^{לה}:

כשם ששבות מלאכה בו בין ביום בין בלילה
כך שבות לעינוי בין ביום בין בלילה

ביום כיפור נאמר שלש פעמים "בעצם היום
זהה"^{לז}, ולכן ניתן היה לחשוב ששבות המלאכה
ושבות העינוי הן רק ביום, ונדרש לימוד מיוחד
שגם הלילה בכלל^{לז}. יום הכיפורים נקרא "יומא",

הוא "תוקפא דנשמתא"^{כב} –
כאשר מכניעים את היצר הרע
מתמלא היצר הטוב כח וחיים.
לכן, ביום הכפורים יש גם חיות
פנימית ואף תענוג בעינוי, סוד
"לחיותם ברעב"^{כג}, כפי שנדרש
בחסידות^{כד} (שמי שחש בו מרגיש

שביום כיפור פשוט לא צריך לאכול^{כה}). גם החיות
הזו שייכת לעולם היצירה, העולם של חיות
הקדש, עליהן נאמר "והחיות רצוא ושוב"^{כו} –
הפסוק המובהק של דפק החיים בכלל ("אל
תקרי 'חיות' אלא 'חיות'^{כז}). כמובן, תכלית
העינוי היא עבודת התשובה – השייכת לבניה,
כפי שיתבאר מיד – בסוד "כונן שמים [ז"א]
בתבונה" (ומהבניה בא כח המתקת הגבורות
שיש בחמשת העינויים, כנ"ל).

עבודת התשובה של יום הכיפורים שייכת
לעולם הבריאה – בעולם הבריאה מקננת
ספירת הבינה, שבכל מקום בזהר היא סוד
התשובה, כמאמר הפסוק "ולבבו יבין ושב"^{כח}
(הוידוי, המבטא את התשובה שבלב, הוא בסוד
התבונה – "פה התבונה" מבטא את הבינה
הפנימית שבלב, "בינה לבא"^{כט}).

הדבקות של יום הכיפורים, המתבטאת
בתפלות היום, היא הדבקות המוחלטת של
עולם האצילות, עולם האחדות (כנגדו מכוונת
הי שבשם, הכוללת גם את קוצו של י – דבקות
בבחינת היחידה, כנ"ל).

שני הממדים ה'רוחניים' של היום –
התפלה־הדבקות והתשובה – הם בגדר "תרין

כב ע"פ זהר ח"א קפ, ב.

כג תהלים לג, יט.

כד לקו"ת שה"ש יד, ב ובכ"מ.

כה כפתגם שנמסר בשם רבי לוי יצחק מברדיטשוב:
"בתשעה באב מי יכול לאכול, וביום כפורים מי צריך
לאכול?" (הובא בשיחת ש"פ אחו"ק תשמ"ה סל"ג).

כו יחזקאל א, יד.

כז ראה אור תורה תרומה ס"ע א'שנז ואילך ועוד.

כח ישעיהו ו, י.

כט הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

ל ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א קכג, א.

לא החוותם המתהפך שתואר בפנים – בסוד "הוי" בחכמה
[ז] יסד ארץ [ה תתאה] כונן שמים [ו] בתבונה [ה עילאה]"
– מתבטא בשתי השיטות הסברות בגמרא (יומא פא, א) א
האם העינוי ביום כיפור חמור מאיסור מלאכה (משום שאין
בעינוי יוצא מהכלל), כסדר שה"ז היא למעלה מה"ה, או
שאיסור מלאכה חמור מהעינוי (משום שהאיסור נוהג גם
בשבת), כסדר בשרש, שה"ה למעלה מה"ה, וד"ל.

לב ראה תניא פ"ד.

לג ראה קהלת יעקב ערך 'חופה'.

לד יומא פא, א (וראה גם הנסמן בקובץ יסודות וחקירות
ערך "יום הכיפורים בגדר המצווה").

לה הלכות שביתת עשור פ"א ה"ו.

לו ויקרא כג, כח"ל.

לז ראה תוספות הרא"ש יומא פא, א ד"ה "חד לעונש".

ביום הכיפורים גופא התוספת שייכת למצות העינוי – הצום המיוחד ל"עצומו של יום" – אך לא לאיסור מלאכה

הכיפורים והן בנוגע לכך שהוא משייך אותו רק לתוספת העינוי – והאריכו לדון במקור לדבריו בגמרא (בפירוש הסוגיות השונות ואולי אף בגרסא שונה מהמופיע לפנינו)^מ, וכאן יתבאר רק הצד הפנימי של הדברים:

התפשטות הכפרה

הענין של הוספה מחול על הקדש שייך במיוחד ליום הכיפורים – ודאי לדרכו של הרמב"ם, שמציין את ההוספה רק בנוגע ליום הכפורים, אך גם לפי הפסיקה שיש דין הוספה גם בשבתות ובימים טובים, שהרי הדין נלמד דווקא מיום הכיפורים^מ. בכפרה, עניינו העצמי של הכיפורים, יש תופעה של התפשטות (שמזכירה 'גלגול שבועה') – מתוך הכפרה על דבר אחד יש כפרה גם על דבר נוסף^מ. באופן תואם להתפשטות הכפרה, וכדי לפעול אותה כדבעי, יש להוסיף גם בעבודת יום הכיפורים עצמו, לפניו ולאחריו. בפרט, התוספת לפני היום הקדוש מרחיבה את מעגל הכפרה לחטאים נוספים הידועים לי, הנמצאים לפנים, בקדמת התודעה, והתוספת לאחריו מרחיבה את הכפרה גם לחטאים לא מודעים, כאלו הנמצאים באחורי התודעה.

תנועת ההתפשטות וההוספה שייכת למדת החסד והאהבה. כפי שהוזכר, יום הכיפורים נקרא "יומא", לשון אור-יום ("ויקרא אלהים לאור יום"^מ), "יומם יצוה הוי' חסדו"^מ (סוד

כולו יום-אור, כאשר גם לילו נכלל ב"עצומו של יום" – "לילה כיום יאיר"^{לח}.

העיקר בו נעסוק הוא סיום ההלכה הזו:

וצריך להוסיף מחול על

הקדש בכניסתו וביציאתו,

שנאמר ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש בערב, כלומר התחיל לצום ולהתענות מערב תשעה הסמוך לעשירי, וכן ביציאה שוהה בעינוי מעט מלילי אחד עשר סמוך לעשירי, שנאמר מערב עד ערב תשבתו שבתכם.

מפשטות לשון הגמרא^{לט} – וכן כתבו הרי"ף^מ

והרא"ש^מ (וממילא כך נפסק בשו"ע^מ, המכריע לפי רוב עמודי ההוראה) – מהפסוק המלמד על המצוה להוסיף מהחול על הקדש ביום הכיפורים לומדים את אותו דין גם ביחס לשבתות וימים טובים. אמנם, הרמב"ם, שמציין את הדין כאן, ביחס ליום הכיפורים בו מפורש הלימוד מהפסוק, לא מזכיר אותו בנוגע לשבתות וימים טובים (ונחלקו מה דעתו בנוגע לתוספת בימים אלה^מ).

יתר על כן, מלשונו כאן ברור שגם ביום הכיפורים גופא התוספת שייכת למצות העינוי – הצום המיוחד ל"עצומו של יום"^מ – אך לא לאיסור מלאכה (שרק הוא המשותף ליום הכיפורים ולימי הקדש הנוספים).

המפרשים במשך הדורות הקשו על הרמב"ם

– הן בנוגע לכך שהוא מזכיר את הדין רק ביום

לח תהלים קלט, יב.

לט יומא פא, ב.

מ יומא ב, ב.

מא פ"ח סימן ח.

מב או"ח תרח, א.

מג ראה מ"מ על אתר ורדב"ז סימן קיג (וראה גם בקובץ – הובא בספר הליקוטים על אתר).

מד וראה צפנת פענח (כללי התורה והמצוות ח"א ד"ה יום הכפורים אות יט) שדייק בלשון הרמב"ם שדין איסור מלאכה (שהוא "קדושת היום") תלוי ב"חשבון המספר של עשרה בתשרי" ואילו דין צום (בו כתוב "בעצם היום") לא תלוי במספר רק במציאות.

מה ראה הנלקט בזה בספר המפתח ובש"ס מתיבתא ילקוט ביאורים יומא פא, ב בענין דעת הרמב"ם בתוספת מחול על הקדש (והמובא במדור 'הלכה יומית לעיון ברמב"ם' בחוברת דבר מלכות).

מו בסוגיא דגן, אך ראה ר"ה ט, א ותוד"ה "ורבי עקיבא" שם שזו דעת רבי ישמעאל ואילו לרבי עקיבא הלימוד מתוספת שביעית (ולהעיר שישנו קשר בין יום הכיפורים ליובל, שהוא תכלית השביעית).

מז ראה הוריות ו, א ועוד. וראה שו"ת מרכבת יוסף סימן מז.

מח בראשית א, ה.

מט תהלים מב, ט.

קדושת היום, ויש להוסיף עוד זמן ניכר לפני בין השמשות. אם כן, במבנה הפנימי, קדושת היום (ודאי) וקדושת בין השמשות מצטרפות כ"תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין" – קדושת היום הוודאית בחכמה (שנקראת "קדש") וזמן בין השמשות בבניה (לשון בינים, כנודע¹³). ההוספה מחול על הקדש שייכת לזו שבשם – מקום ההתפשטות וההוספה מתוך אהבה (ו החבור, לחבר-להוסיף את החול על הקדש). זמן החול הוודאי – התשיעי (שכל האוכל בו כאילו התענה תשיעי ועשירי¹⁴) – הוא המכוון כנגד ה תתאה שבשם, עולם העשיה בו אנו מתפקדים בימות החול¹⁵. ולסיכום:

י	עשירי ודאי
ה	בין השמשות
ו	תוספת יום כיפור
ה	תשיעי

דווקא בעולם היצירה, עולם מלחמת היצרים, בו שקולים הטוב והרע¹⁶ – הקדש והחול – נדרשת (ואפשרית) ההכרעה ההוספה מהחול על הקדש, ופעולת ההכרעה הזו עצמה נעשית מכח העיניו (אתכפיא שהופכת לחיות ותענוג, כנ"ל), לכן ההוספה נוגעת דווקא לעיניו.

(חכמה) של הדין דאורייתא (וראה בקובץ הנ"ל הערה מה ובאשל אברהם רסא סק"ח בהשלוכות של דעת הרמב"ם בזה בנידון דנן), ודוק.

נז פירוש ראב"ע על שמות לא, ג.

נח יומא פא, ב.

נט ובאופן נוסף, בו כל המדרגות כאן שייכות להתפשטות הקדושה: לאור דברי הרמב"ן (תורת האדם אותיות קד"ק) והובאו דבריו קה ומלחמות ה' על הרי"ף תענית ג, א; והובאו דבריו בטור או"ח סוף סימן תקנג ועוד), הדנים ביחס התלות "קבלה" ו"תוספת", ניתן לחלק בין מצוות התוספת שעל האדם מן התורה, זמן (ניכר) כל שהוא לפני בין השמשות, שהיא כנגד הו שבשם (חלק מהחיוב 'מלמעלה למטה' שבמדרגות יזהו שבשם), לבין זמן נוסף שהוא מקבל עליו מצד עצמו (מפלג המנחה ואילך), כנגד ה תתאה (בה העליה מלמטה למעלה), אך בפשטות קבלת האדם (שמלמטה) היא המחילה את התוספת (שמלמעלה), ואין אלו שני זמנים שונים (היינו שהו שה תתאה מתייחדות, עיקר יחוד קוב"ה ושכינתיה).

ס ע"ח שמ"ח פ"ג.

"יומא דאזיל עם כולהו יומין"¹⁷, "להגיד בבקר חסדך"¹⁸, וכולו אומר אהבה – אהבת ה' ואהבת הבריות. הכפרה תלויה באהבה¹⁹ – הכפרה ביום הכיפורים היא משום שה' אוהב אותנו וכמים הפנים לפני²⁰ אנו מתענים ביום הכיפורים מתוך אהבה רבה לה' (בתחושת "לחיותם ברעב", כנ"ל) – וממילא לא מסתפקים במדה מצומצמת אלא רוצים מדה גדושה של אהבה וכפרה ומתוך כך מוסיפים בעינוי יום הכיפורים.

תוספת בעולם היצירה

כפי שהוזכר בפרק הקודם, שביתת-העיניו של יום הכיפורים – שלפי הרמב"ם תוספת יום הכיפורים נוהגת דווקא בה – שייכת לזו של שם הוי' ולעולם היצירה, עולם הרגש, בהם יש דגש מיוחד על האהבה, שהיא הרגש העיקרי המלווה את כל מדות הלב והיא-היא הגורמת להתפשטות ולתוספת (וכנ"ל ביחס לעשה של העינוי ולתחושת האהבה רבה שבו)²¹.

והנה, גם הסוד של ההוספה מחול על הקדש בכלל שייך לסוד ה-ז שבשם ועולם היצירה: הראשונים מדגישים²² כי כדי לקיים את ההוספה מחול על הקדש לא די להסתפק בהוספת הזמן של בין השמשות על קדושת היום הוודאית, משום שבהיותו זמן של ספק – "ספק דאוריתא לחומרא"²³ – נוהגת בו בכל אופן כל

נ ראה זחר ח"ג קג, איב; קצא, ב; ע"ח שכ"ה דרוש ב.

נא תהלים צב, ג.

נב ראה גם הנחומא פקודי ט ("מכפר לכם ואוהב אתכם") ותניא אגה"ת פ"ב.

נג ראה תניא פמ"ו.

נד בספירת התפארת, עיקר הו (פרצוף ז"א המקנן ביצירה), מאיר שם הוי' ב"ה. התוספת בכניסת היום וביציאתו – שעה מכאן ושעה מכאן, כאשר מקצת שעה נחשבת כשעה – היא הגורמת לכך ש'מזדמן שמתענים עשרים ושש שעות (כמנין שם הוי' ב"ה) ביום הכיפורים' (לוח "היום יום" י תשרי).

נה ריטב"א על תענית יב, ב.

נו ביצה ג, ב. לרוב הראשונים דין זה עצמו הוא מדאורייתא (ראה ר"ן קידושין לט, א רשב"א בתוה"ב הארוך בית ד שער א ועוד) אך לדעת הרמב"ם זהו דין דרבנן (הלכות טומאת מת פ"ט ה"ב) – "תורת אמך" (בינה) ביחס ל"מוסר אביך"

זמן של אהבה ותוכחה

את הפרק מסיים הרמב"ם בהלכה נוספת: נשים שאוכלות ושותות עד שחשיכה והן אינן יודעות שמצוה להוסיף מחול על הקדש אין ממחין בידן שלא יבואו לעשות בזדון שהרי אי אפשר שיהיה שומר בבית כל אחד ואחד להזהיר נשיו והנח להן שיהיו שונגין ואל יהיו מזידין וכן כל הדומה לזה. מפתיע שדווקא בהלכות יום הכיפורים, בנוגע למצות ההוספה מהחול על הקדש, מופיע דין ממנו נלמד כלל בהלכות תוכחה (ב"כל הדומה לזה"^{סז}): במקרה בו יש חשש שהחוטא בשוגג לא יקבל את התוכחה – מתוך שלא יאמין לדברי המוכיח, משום שהדין עליו הוא עובר איננו מפורש בפשטות בתורה (אף אם הוא דין דאורייתא!^{סב} – עדיף

יסודה של מצות תוכחה הוא חלק מאירת הפיוס והשלום בין אדם לחברו

את סליחתו^{סו}. יסודה של מצות תוכחה הוא חלק מאוירת הפיוס והשלום בין אדם לחברו, כפי שבולט מהמכלול בו היא מופיעה – "לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא. לא תקם ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני הוי"^{סז}. אל לו לנפגע 'לשמור בלב' את הפגיעה – עליו להוכיח את הפוגע כדי ליישר את ההדורים ולהגיע למחילה גמורה, ויתכן גם שיתברר לו שחשדו היה חשד־שוא ודווקא עליו לבקש מחילה ממי שהוכיח אותו על כך ש'נשא עליו חטא'^{סח}. לכן, הזמן המיוחד של תוספת יום הכיפורים – המחבר בין בקשת המחילה של ערב היום הקדוש לבין "יום שימת אהבה ורעות, יום עזיבת קנאה ותחרות" עצמו – שייך בפרט לעיסוק במצות תוכחה, או בתוכחה בפועל (כעיקר הדין), כדי להגיע למחילה ופיוס, או בויתור על התוכחה מתוך מחילה גמורה מראש ומחית כל שנאה בלב (מתוך מדת חסידות)^{סט}.

אכן, גם כאשר התוכחה היא בנוגע למצוה שבין אדם למקום – כדוגמא המובאת כאן, באכילה בזמן בו מצוה להוסיף מחול על הקדש – צריכה התוכחה להיות מתוך אהבה^ע ("תוכחת מגלה מאהבה מסותרת"^{עו}). ממילא, תוכחה כזו בוחנת היטב את התועלת הפנימית שלה ביחס לזולת, לדון האם עדיף להוכיח או דווקא להניח, ויכולה להגיע למסקנה "מוטב שיהיו שונגין ולא יהיו מזידין"^{עב} (בגימטריא

שלא להוכיחו כדי שלא להכשילו במזיד^{סג}. בערב יום הכיפורים יש מצוה מיוחדת של בקשת סליחה ופיוס בין חברים^{סד}, כהכנה ליום הקדוש שאינו מכפר על עבירות שבין אדם לחברו עד שירצה את חברו^{סה}, וכשם שעל הפוגע לפייס את הנפגע כך ראוי לנפגע להמציא את עצמו לפני הפוגע כדי לאפשר־להזכיר לו לבקש

סא ובשו"ע אדה"ז (או"ח תרח, ד"ז) הרחיב עוד הרבה בכללי התוכחה הנלמדים מכאן (בהשראת הגהת הרמ"א בשו"ע או"ח תרח, ב ומעבר לה) – עיי"ש (ראה עוד לקמן בהערות עז ופא). אכן, בעוד הרמב"ם הביא את הדין אך ורק כאן – ולא במקור בו פרש את דין תוכחה (הלכות דעות פ"ו ה"ו ואילך) אדמו"ר הזקן הרחיב בדברים גם במקום בו הוא דן בעצם מצות תוכחה (או"ח קנו, רח) – עיי"ש.

סב ראה שו"ע אדה"ז או"ח קנו, ז.
סג ונראה שגם השוגג שייך לעולם היצירה (בניגוד למזיד שבעולם העשייה) וגם הדין שאינו מפורש בתורה אלא רק רמוז נדרש שייך לעולם היצירה (בניגוד לפשט המפורש שבעולם העשייה) – הכל מתאים לכך שהדין מופיע בהקשר של עינוי (היצירה במצוות יום הכיפורים) בזמן של תוספת מחול על הקדש (היצירה בסדר הזמנים כאן), כנ"ל.
סד ראה באורך בשיעור רמב"ם אור לכ"ד אד"ש (ח"ב) – נדפס בגליון תרע"ג – השתא.
סה יומא פ"ח מ"ט.

סו ראה יומא פז, א.
סז ויקרא יט, יד"ח (ועיי"ש שגם לפני כן ואחרי כן מופיעות מצוות שבין אדם לחברו).

סח וכדברי האבן עזרא (שאנו לומדים השנה את דבריו) עה"פ: הוכח תוכיח – שמא תחשדהו בדבר ולא היה כן וזה טעם ולא תשא עליו חטא כי עונש יהיה לך בעבורו.

סט ראה הלכות דעות פ"ו ה"ט (ובשו"ע אדה"ז או"ח קנו, ו).
ע שכינה ביניהם פ"ב הערה יב; תשובת השנה מאמר "בכל דרכיך דעהו" פ"ה. ובכ"מ.

עא משלי כז, ה.

עב לשון השו"ע כאן. לשון הרמב"ם – "הנח להן שיהיו שונגין ולא יהיו מזידין" – עולה כלל (גדול בתורה) פעמים אהבה (מ פעמים הוי').

(והוסיפו^{טו}) שהוא הדין בחוטא שסביר להניח שעל ידי התוכחה יחזור להיות בגדר "עמיתך". בדורנו, בו החוטאים הם ככלל בגדר "תינוקות שנשבו"^{טז}, נדרשת זהירות רבה עוד יותר שמא התוכחה לא תקרב אלא תרחיק ושמא במקום לגרום לקידוש ה'^{טז} היא תגרום חלילה חילול השם. לכן, בדורנו הכרעת הדעת היא שככלל הדרך היא להבליג על ביטוי התוכחה ולהחליף אותה באהבה גלויה שתאפשר בסופו של דבר קירוב דעת, לימוד תורה משותף – בדגש על פנימיות התורה, שכולה מתיקות ואהבה – עד ש"המאור שבה מחזירן למוטב"^{טז}.

עו מנחת חינוך מצוה רלט.
עד כפי שנקטו להלכה רבים מפוסקי דורנו: החזו"א בהלכות שחיטה סימן א; שו"ת יביע אומר י"ד ח, כא; הרב אברהם שפירא בהסכמה לאור יצחק. ועוד.
עח ראה שו"ע אדה"ד או"ח תרח, ו.
עט איכ"ר פתיחתא ב (וכשהמאור שבה יחזירם למוטב תתקיים בהידור הוספה מהחול'ה'חילוניות' על קדושת התורה והמצוה...).

אהבת ישראל (עג) טז.

שיקולי אהבת ישראל בהקשר של מצות תוכחה משמעותיים מאד בדורנו: אדמו"ר הזקן מדגיש בפרק לב בתניא – הפרק שכולו אהבת ישראל – שמצות תוכחה היא דווקא ב"עמיתך", "עם שאתך בתורה ובמצוות"^{עג}

עג אהבת ישראל בגימטריא אהבה פעמים חכמה (כידוע) - אהבה המלווה בחכמה לדעת מתי להוכיח ומתי להניח. עד ומכאן מקום לחקירה נוספת (המתקשרת למבואר לקמן בפנים, בענין בטול התוכחה דווקא מתוך אהבה): אדמו"ר הזקן מוסיף כאן (תרח, ה) שבמקרה של איסור המפורש בתורה יש להוכיח גם כאשר מניחים שהמוכח לא יקבל את התוכחה כדי שהמוכיח יוציא את עצמו מהערבות על ידי מחאתו ובכך ינצל מהעונש (אלא שדי במחאה חד-פעמית ברבים, ומכאן ואילך - עד לנזיפה או הכאה - תהיה התוכחה ביחיד). האם כשם שמותר לאדם למחול על עלבונו ולא להוכיח (כנ"ל) מותר לו גם לקבל על עצמו את עונש הערבות (הקל, שהרי מדובר בחטא בשוגג) ולהמנע מלהוכיח את החוטא (ולחמיר בעונשו כשיהפוך אותו למייד)? (וסמך להכריע כאן להתיר ראה באג"ק ח"א עמ' רנה - נדפס גם בלקו"ש ח"ט עמ' 278 - והנסמן שם, ועיין אגורה באהלך ח"ב סימן ד שהאריך בדברים ובמקורותיהם ודן גם בדין ערבות בהקשר זה, ואכמ"ל).
עה ב"מ נט, א.

הלומד על מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ♦ ליום הכיפורים שני ממדים 'רוחניים', דבקות ותשובה (י"ה), ושני ממדים 'מעשיים', שביתת-עיניו ושביתת-מלאכה (ו"ה).
- ♦ ביום הכיפורים מורגש התענוג הפנימי ("תוקפא דנשמתא") בעיניו החיצוני ("חולשא דגופא").
- ♦ לתוספת מחול על הקדש קשר עצמי ליום הכפורים: הכפרה מתרחבת והולכת (על דרך "גלגול שבועה"), והיא נובעת מאהבה שטבעה התפשטות, ועל כן ראוי להוסיף בכניסת היום ויציאנתו.
- ♦ ההוספה לפני יום הכיפורים שייכת לחטאים המודעים וההוספה אחרי היום לחטאים הלא-מודעים.
- ♦ הוספה מחול על הקדש שייכת לעולם היצירה – עולם מלחמת היצרים, הקדש והחול.
- ♦ ערב יום הכיפורים מיוחד לפיוס בין אדם לחברו ומצוות התוכחה היא חלק מהשלום והפיוס.
- ♦ תוכחה צריכה לבוא מתוך אהבה ולשקול כמה תועיל או תזיק למי שמוכיחים אותו.
- ♦ בדורנו יש להחליף את התוכחה הגלויה בקירוב מלא אהבה.

הסתכל בשלשה דברים

בתודעה כזו¹]. במצב השלם, "אתה עתיד ליתן דין וחשבון" מתייחס לאיש ואשה יחד ("והיו לבשר אחד"²) הנותנים דין וחשבון לפני הקב"ה הנמצא עמם, "איש ואשה זכו שכינה ביניהם"³. בדרך כלל, אנו חשים את שלשת המישורים במקביל, אך יש נקודות־שיא בהן האדם מתמקד רק בקשר הישיר עם ה'. כך כותב הרמב"ם על היוצאים למלחמה שעליהם לשכוח את בני ביתם (ההורים והילדים) ולהלחם במסירות נפש למען ה' ועמו⁴.

ב בראשית ב, כד.
ג סוטה יז, א.

ד הלכות מלכים פ"ז הט"ו "ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה ישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה וידע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד ולא יחשוב לא באשתו ולא בבניו אלא ימחה זכרונם מלבו ויפנה מכל דבר למלחמה" (עיין שם בכל דבריו). מה שכותב הרמב"ם שלא יחשוב באשתו, היינו הקשר החיצוני עם האשה (קשר שעלול להחליש את מסירות הנפש, להסתער קדימה בקרב, כיון שרוצה לשוב לאשתו, לחזור לאחור), אך הקשר הפנימי עם האשה הוא דווקא הנוסף בו בטחון ("בטח בה לב בעלה"), והאשה היא כח העידוד והחיזוק הדוחף לצאת למלחמה במסירות נפש ממש.

עֲקֵבִיא בֶן מְהֻלָּאֵל אוֹמֵר, הַסְתַּכַּל בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים וְאַיִן אֲתָהּ בָּא לְיַד עֵבֶרָה. דַּע, מֵאַיִן בָּאתְךָ, וְלֹאֵן אֲתָהּ הוֹלֵךְ, וְלִפְנֵי מִי אֲתָהּ עֹתִיד לֵתֵן דִּין וְחֶשְׁבוֹן. מֵאַיִן בָּאתְךָ, מִמַּטְפֵּה סְרוּחָהּ, וְלֹאֵן אֲתָהּ הוֹלֵךְ, לְמָקוֹם עֵפֶר רַמָּה וְתוֹלְעָה. וְלִפְנֵי מִי אֲתָהּ עֹתִיד לֵתֵן דִּין וְחֶשְׁבוֹן, לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

הסתכל בשלשה דברים... דע מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון". יש לאדם שלש מערכות יחסים עיקריות: א. עם הדור הקודם, העבר, "מאין באת", ומכאן המצוה "כבד את אביך ואת אמך"⁵. ב. עם הדור הבא, העתיד, "לאן אתה הולך", אתה־עצמך אמנם הולך למות אך מותיר צאצאים הממשיכים אותך בעולם. ג. האדם עצמו, כאן בהווה, העומד ישירות מול ה', "לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון [וכבד עכשיו הי

נערך ע"י יוסף פלאי, לפי שיעור כ' סיון תשע"ב.
א שמות כ, יב.

אהבת שלום

פרשת אמר

סוד ספירת העומר

תיקון הדעת

וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִקְתַּרְת הַשָּׁבֶת מִיּוֹם הַכִּיּוֹצֵם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפֵה שְׁבַע שָׁבָתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָהּ. באהבת שלום יש כמה תורות על ספירת העומה. תמצית התורה הראשונה באהבת שלום: ספירת העומר היא תיקון הדעת, על ידי תיקון היסוד, ועל ידי זה מתקנים את הראיה.

רצונו של מקום

במדרש כתוב "אימתי הן תמימות? בזמן שישראל עושין רצונו של מקום". ומפרש האהבת שלום: "מקום" רומז לבחינת יוסף "צדיק יסוד עולם" (מקום = מוסף, בחינת יוסף בחילוף מ"י ב-אתב"ש), ו"עושין רצונו של מקום" היינו תיקון מדת היסוד, אות ברית קדש. היסוד הוא "סיומא דגופא" (כאשר הכל מתרכז בנקודה אחת, מקום אחד), ובתיקונו נתקנה הקומה כולה (יוסף = הקומה) והאדם נעשה תמים בלא מום, וזהו "תמימות תהינה".

ומביא את הפסוק "הנה מקום אתי", ופירש האר"י: "אתי ר"ת "אלה תולדת יעקב יוסף", על ידי יוסף נתקנה כל הקומה (יעקב, "תפארת גופא"). המקום הוא רק נקודה, "סיומא דגופא", ועל ידו נתקן הכל, "מקום אתי" בעצמי.

ב"רצונו של מקום" יש יחוד רצון-מקום,

הרצון הוא ללא גבול ומספר והמקום מוגבל. ורמז: רצונו של מקום ר"ת רשם (וממילא "עושים רצונו של מקום" הוא 'עושים רושם טוב'), סוד 'נקודת הרשימו' (שנותר לאחד הצמצום, והוא שרש הכלים). שאר האותיות רצונו של מקום = חשך (חשך הצמצום, לשם התפשטות וגילוי אור אין סוף שיהיה 'בלי גבול בגבול'. רצון בתוך מקום).

תמימות ורצון

האהבת שלום מפרש "אימתי הן תמימות כשעושין רצונו של מקום", על מדת התמימות בעבודת האדם. כבר בפשט הפסוקים יש קשר מובהק בין תמימות לרצונו של מקום – בענין הקרבנות (בפרשתנו) "לרצונכם תמים... תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו" (ונראה שעל זה מיוסד המדרש הנ"ל, השוואת "תמים" שנאמר בענין הקרבנות ו"תמימות" בספירת העומר. לפי זה יש לפרש "כשעושין רצונו של מקום", 'מקום' רומז למקום מקדשנו ששם מקריבים הקרבנות). הסימן לעבודה שלנו בתמימות באמת ("עבודה תמה", בהודיה ואמונה שלמה), הוא שנעשה רצונו של מקום, "נחת רוח לפני שאמרת ונעשה רצוני".

הרצון שייך לכתה, ובפרט ל"אריך אנפין" (הראש התחתון-חיצון בכתה), מקור וראש עשר ספירות דאצילות. התמימות היא פנימיות ההוד, אך שרשה במקור גבוה ביותר, ההודאה באמת

נערך ע"י יוסף פלאי, מתוך שעור שבת פרשת קדושים תשפ"ד.

א ויקרא כג, טו.

שבדעת, עין שמאל, היכולת לבקר את עצמו, לראות במדויק את החסרונות והפגמים ("היה בעיניך כרשע"), ואז לעשות תשובה ולתקן, כאשר כדי לראות נכון בעין שמאל (ראיה עצמית) צריך גם עין ימין (ראיה באלקות). מי שיש לו דעת יכול לראות את עצמו בראי, אך מי שאין לו דעת רואה מטושטש...

חשה ותיקון הראיה

משה רבינו תיקן את היסוד ככתוב "ויקח משה את עצמות יוסף עמו [משה מתקן את יוסף ויוסף מתקן את משה]", וכך הגיע לבחינת הדעת בשלמות, משה הוא הדעת של כל ישראל (ובכל אחד ואחד יש 'ניצוץ משה', בחינת הדעת שבו). וכן תחילת הגאולה היתה "וידע אלהים", תיקון הדעת למעלה ולמטה, החל ממודעות עצמית נכונה של ישראל המעוררת לתשובה (בסוד "דע מה למעלה ממך", מה שנעשה למעלה הוא ממך, בכחך. ובפרט בענין הדעת, "דע").

לכן משה תיקן את בחינת הראיה ("אשר עשה משה לעיני כל ישראל", משה עשה-תיקן את הראיה של עיני כל ישראל). וזהו שנאמר במראה הסנה, תחילת נבואת משה "וירא ה' כי סר לראות", תיקון הראיה, $סר = י$ פעמים הוי' = **עין עין** (כלומר, ממוצע **סר** הוא **עין**. ההפרש בין **סר** הוא 140, **ע ע**, וממילא הכנף הוא **ע**).

ורמז מכוון: **דעת ראייה = משה משה** (שנאמר בסנה, "משה משה לא פסיק טעמא"), כלומר **משה** הוא הממוצע. וכן הוא גם במספר סדורי ובמספר קטן (במספר סדורי: **דעת** 42, **ראיה** 36, **משה** 39. במספר קטן: **דעת** 15, **ראיה** 9, **משה** 12). ה'כנף', ההפרש בין **משה לדעת** ו**ראיה** = 129 = **הוי' הוא האלהים** (ושני ההפרשים היינו שתי פעמים "הוי' הוא האלהים" שאמרו ישראל בזמן אליהו הנביא, לאחר שראו גילוי אלקות וקבלו דעת. תחילה חשבו כי גילוי הדעת ע"י משה שייך רק לעבר, והיום יש מקום לעבודת הבעל ח"ו, ולבסוף התברר להם כי "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא", גם בדורם ובאמת "משה

המוחלטת ש"אין עוד מלבדו", שרש ההודיה באמונה הפשוטה (רדל"א, הודיה היינו גלייבען באידיש, אמונה. כמבואר בהבדל בין הלל והודאה – אפשר להלל רק מה שמתגלה ונתפס אבל ההודאה היא גם בעצמות, מעל לכל גילוי אור). **תמימות רצון** = 1242 = 6 צירופי **אור (אין סוף)**. **תמימות רצונו של מקום** = 1764 = **מב** ברבוע!

יסוד דעת ראייה

ומבאר כי בספירת העומר נעשה תיקון הדעת והמשכנתה למדות (ככוונה העיקרית בספירת העומר). תיקון הדעת הוא על ידי תיקון היסוד, מדת יוסף הצדיק (כאשר מת יוסף נעלמה הדעת ונעשתה שכחה בעולם, "ויקם מלך חדש... אשר לא ידע את יוסף"), שכן היסוד עולה עד הדעת (כמו בכוונות הלולב, היסוד עולה לדעת וממשיך משם טיפה ליחוד. וכן מבואר בתניא שעיקר מה שפוגם בדעת ומכסה אותה הוא פגם הברית בחטאות נעורים, וכדי לתקן צריך מאמץ גדול). בתיקון הדעת נתקנת הראיה (ואילו בפגם הדעת נפגמת הראיה, כמבואר גם ברמב"ם ע"פ הרפואה) – בדעת יש ה' חסדים וה' גבורות שהם עשרה שמות הוי' = **עין עין** (ה' חסדים, עין ימין, רה' גבורות, עין שמאל). ועוד, האות **ע** (עי"ן, תיקון הראיה) היא אמצע **דעת**, ה**ע** היחידה בשמות הספירות (וכן יש **א** אחת בספירות, באמצע תפארת. **דעת** פנימיות התפארת, **ע** פנימיות **א**. אמנם בדרך כלל הוא להיפך, כמו אור פנימיות **עוד**, אמר פנימיות **עמד** ועוד).

ומסביר: וכשהאדם מתקן בחינת הדעת שלו, ויש לו דעת שלימה, אזי יש לו בחינת **ראיה** גם כן, ויכול לראות ולהסתכל בעצמו האיק הוא עומד, ומה שפגם באיזה דבר, ועושה תשובה על זה. אבל אם אין לו בחינת דעת ח"ו, אזי אין לו בחינת **ראיה** גם כן, ונרמזה לו שהולך בדרך ישר, והכל הוא לפניו למישור. יש "דע את אלהי אביך", ויש "דע את עצמך", מודעות עצמית מתוקנת כמבואר כאן. "דע את אלהי אביך" בעטרא דחסדים שבדעת, עין ימין; "דע את עצמך" בעטרא דגבורות

המשכת האל"ף בכל תנועה ותנועה, "דהיינו כל תנועה שעושה הכל הוא לשמו יתברך" – אז נמשכת האל"ף ל-אדם-אדני-אמת, סוד שלש אלפי"ן (שלשתן בראש המלה, ולא סופרים כאן אל"ף של גאולה הנכללת באל"ף של אדם, **גאולה = אדם**). אלו שלש אלפי"ן בשם מ"ה (יוד הא ואו הא) ובשם אהיה (אלף הא יוד הא), ג פעמים **אלף = שלג**, "כשלג ילבינו".

מפסח לשבועות

במצרים היו ישראל בגלות (מצרים היא מקום התאוה, "ערות הארץ") וביציאת מצרים היתה המשכת האל"ף, ונעשה מגולה גאולה (באל"ף של שם אהיה שהתגלה ביציאת מצרים). אך הארה זו שמלמעלה הסתלקה ובספירת העומר עלינו לתקן בעבודתנו ("וספרתם לכם", בעבודתכם), להמשיך אל"ף לשם מ"ה בכל עשר הספירות, ואז י פעמים **דס** הופך ל-**תס**, "יעקב איש **תס**", תיקון עשרה דמים טהורים (כנודע שספירת העומר היא כספירת טהרה של אשה, "וספרה לה" להבחין בין דם טמא לדם טהור. דם שייך לדמיון – יש דמיון טמא, כח המדמה שהוא יצר הרע לפי רבי נחמן. ויש דמיון טהור, "ביד הנביאים אדמה", הדימוי הוא כלי הנבואה, כמו דימוי מלתא למלתא או גזרה שוה).

וזה פירוש "אימתי הן תמימות בזמן שעושיין רצונו של מקום" – כאשר עושים תשובה ועושים רצונו של מקום, אז נעשה תיקון "תס", ובהשלמת הספירה, במלכות שבמלכות, נעשה יחוד תפארת מלכות ר"ת **תס**. לבסוף בחג השבועות מתגלה האל"ף, "אנכי הוי' אלהיך", ואז "יעקב איש **תס**" הופך ל"תתן אמת ליעקב" – "אימתי [לשון אמת] הן תמימות" (בדרך כלל מבואר שפסח שייך לאברהם, שבועות ליצחק וסוכות ליעקב. אך כאן מתאים לדברי המהר"ל ששבועות שייך ליעקב, "אין אמת אלא תורה", וסוכות שייך ליצחק, צחוק של שמחה בזמן שמחתנו).

כך מבאר הבעל שם טוב "בשלשה דרכים

משה לא פסיק טעמא".

בשעת יציאת מצרים היה לישראל דעת בשלמות וראיה בשלמות (כמו בים סוף, "וירא ישראל", ואז ידעו להודות על הנסים ולומר שירה, שלא כחזקיהו שלא אמר שירה ולכן לא נעשה משיח). אך אחר כך "נלקחה מהם אותה ההארה" ולכן יש לספור ספירת העומר (כמבואר באר"י שכל האורות מגיעים בלילה הראשון של פסח, ראיה ודעת בשלמות, ואחר כך הם מסתלקים וצריך להמשיכם ע"י הספירה). על ידי ספירת העומר, תיקון הדעת (ע"י תקון היסוד כנ"ל), מגיעים למתן תורה בחג השבועות, ואז יש תיקון הדעת והראיה בשלמות, ככתוב "וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת", רואים ממש (ביחוד ראיה ושמיעה, "רואים את הנשמע ושומעים את הנראה". ראיה מכח עטרא דחסדים שבדעת, מצד יסוד אבא, ושמיעה בכח עטרא דגבורות שבדעת, מצד יסוד אמא).

מגולה לגאולה

התורה השנייה: בגלות ישראל בכלל, ובגלות הנפש בפרט, מסתלקת הארת האל"ף, "אלופו של עולם", כאשר התאוה גוברת ואין עושים רצונו של מקום, "הנפש בגלות אצל החומר והתאוה גוברת עליה" (חומריות גרועה מגשמיות, גשמיות היא קליפת נגה וחומריות היא ג' קליפות הטמאות). בהסתלקות האל"ף, במקום **אדם** נעשה **דס**, במקום **אדני** יש **דין**, ובמקום **אמת** יש **מת**, וכתוצאה מזה במקום **גאולה** יש **גולה** (**אדם = גאולה. דס = גולה**). האל"ף כאן היא האל"ף בתוך וא"ו בשם מ"ה (יוד הא ואו הא = **אדם = גאולה**, כאשר ללא האל"ף, **יוד הא וו הא = דס**), והיא סוד 'אחורי' שם אהי"ה (א אה אהי אהיה = **דס**, היינו דם טהור המתפשט בכל אברי ז"א, כאשר בכל עשר הספירות של ז"א יש דם טהור, י פעמים **דס** עולה **תס** כדלהלן).

כשעושים תשובה, בתיקון המודעות לאלופו של עולם דלית אתר פנוי מיניה (לית אתר פנוי ר"ת אלף), לית אתר פנוי לא בעולם ולא בנפש,

חסר אל"ף של אמצע), כיון שהיה לעשו אחיזה בשמאל. לכן היה חסר ליעקב בשלמות הדעת, "ואנכי לא ידעתי" (הדעת היא בקו האמצעי דעת-תפארת-יסוד). אמנם אחר כך, על ידי תורתו ועבודתו השלים את בחינת האמצע ונעשה "איש תם".

כל זה משתקף במצב הפוליטי היום: יש ימין ויש שמאל אבל אין אמצע אמיתי, וממילא אין יחוד ותיקון אמיתי (ימין שמאל ר"ת יש, ישות הגורמת פירוד). במצב הזה, יש יניקה לעשו מהשמאל (יניקת אויבי ישראל מהשמאל בישראל) ויש מלחמה ח"ו. רק באמצע האמיתי, על ידי תורת אמת, יבוא שלום אמת.

הכנעה הבדלה המתקה

שתי התורות כאן הן בחינת הבדלה והמתקה: התורה הראשונה, על תיקון היסוד, תיקון הדעת ותיקון הראיה – בחינת הבדלה, מל מלשון מילה (שייך ליסוד כמובן). התורה השניה, על הארת האל"ף היא המתקה (כאשר הדם נהפך לאדם, הגולה עצמה לגאולה וכו'), מל מלשון דיבור.

בתורה נוספת מבאר האהבת שלום שספירת העומר היא סוד הצמצום של נקודה (בחינת מספר ומקום, כאותיות הרשימו לאחר הצמצום) ואז התפשטות מתוך הנקודה (בחינת רצון, רצונו של מקום, גילוי "אין מספר", שער החמשים, בלי גבול בתוך גבול), כאשר עיקר ה'עבודה' הוא בטול עצמו – בחינת הכנעה.

האשה נקנית, בכסף בשטר ובביאה" – כסף היינו ההתעוררות מלמעלה (כיסופים) שנותנים בתחילה, כהארת האל"ף ביציאת מצרים. אחר כך נעלמת ההארה, וצריך לאחוז בשטר, אותיות התורה, כמו העבודה בספירת העומר. ולבסוף מגיעים לביאה, היחוד השלם במתן תורה (וימי ספירת העומר הם ספירת הטהרה של הכלה לקראת היחוד).

ונקודה נוספת המצטרפת לכאן: ולכן אמר הכתוב וספרתם לכם ור"ל תאירו ע"י עצמכם עד שיהיו שבע שבתות תמימות תהינה אשר ע"י עבודתכם תעשו תמימות שהוא אותיות תם מות ר"ל שיהפך המות לבחינת תם וזהו שלמות ותמימות כל השלשה דברים הנ"ל [אדם-אדני-אמת]. **תמימות** אותיות **תם מות**, ולפי הכתיב המדויק **תמימת** היינו **תם מת** – להפוך **מת לתם**, "יעקב איש תם", "יעקב אבינו לא מת" (מכח מדת האמת, **יעקב לא מת** אותיות **אמת ליעקב**). כל זה קשור לתיקון המדות: בעולם התהו היו שבעה מלכים שמתו ("וימלוך וימת"), כנגד שבע מדות רעות ושברות. אך בעולם התיקון המדות מתקיימות ולא נשברות.

ימין שמאל אמצע

בסיום מביא האהבת שלום את סוד "יעקב איש תם" – **איש ר"ת אמצע ימין שמאל**. תחילה היה יעקב כלול מימין ומשמאל אך ללא בחינת אל"ף של אמצע ("והנה תומים בבטנה" היינו יעקב עצמו שיש בו ימין ושמאל אך עדיין

אבן עזרא

פרשת אמר

יום דין שמח

ומלכות ה' כרוכים זה בזה: התגלות ה' כמלך היושב לדון ("המלך המשפט"). ועוד אמרו חז"ל ל שראש השנה הוא יום בריאת העולם, כדברי ראב"ע בפרשת בהר "יש מחלוקת אם נברא העולם בניסן או בתשרי. ואין צורך להאריך כי מעתיקי הדת תקנו לנו בתפלות ראש השנה 'זה היום תחלת מעשיך וזכרון ליום ראשון' [וממשיך לבאר שתשרי הוא תחילת השנה]."

ראב"ע אומר כי "יום ראש השנה גדול מכולם", ומסביר זאת גם על פי חכמת הכוכבים, ומדגיש "אף על פי שהוא יום דין אסור להתענות בו, ועזרא יוכיח", כדברי עזרא ונחמיה לעם "היום קדש הוא לה' אלהיכם אל תתאבלו ואל תבכו... ויאמר להם לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדנינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעצבכם [ופירש ראב"ע: השמחה היא תעוז אתכם אם תקיימוה כי כן כתוב ושמחת בחגך]".¹ וכן נפסק בשלחן ערוך "אוכלים ושותים ושמחים ואין מתענין בראש השנה".²

נמצא שראש השנה הוא יום דין שמח! והרמז: **יום דין שמח** (ר"ת **שדי**) = **יוסף יוסף יוסף**, "בראש השנה יצא יוסף מבית האסורים". נוסף לזה **חדש** (ראש חדש נקרא 'חדש' סתם), העולה **יוסף יוסף יוסף**, ונקבל 780 = **ל** פעמים **הוי'** = משולש 39, **טל**, **הוי'** **אחד** = ה פעמים **יוסף יוסף** (יוסף 'פנים ואחור', **י יו יוס יוסף יוסף יוסף סף**).

בחדש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבִּתּוֹן זָכוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ.¹

ואחר שאמר לתקוע בחצוצרות בכל חרש, הנה זכרון תרועה גם יום תרועה מצוה לתקוע בשופר, וכן ביום הכפורים... אמרו המעתיקים, שיום ראש השנה יום הדין, ומעם התרועה זכר למלכויות השם... על כן יום ראש השנה גדול מכולם, אעפ"י שהוא יום דין אסור להתענות בו, ועזרא יוכיח...

"זכרון תרועה" שנאמר כאן ו"יום תרועה" בפרשת פינחס, פירושם: מצוה לתקוע בשופר (לעומת תרועה בחצוצרות בראש חדש), כמו ביום הכפורים בשנת היובל (בפרשת בהר סיני "והעברת שופר תרועה").

את ענינו של ראש השנה (שאינו מפורש בכתוב) גילו לנו חז"ל, מעתיקי המסורת (המעתיקים), שזהו יום הדין, "כל באי העולם עובדין לפניו כבני מרון".³ וטעם התרועה הוא זכר למלכות ה' ("זכרון תרועה", וזכרון למלכות ה'), "מלכויות כדי שתמליכוני עליכם... ובמה בשופר",⁴ וכן מצאנו תרועה ותקיעה בשופר לכבוד המלך, "בַּחֲצֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הִרְיֵעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ ה'".⁵ ובהמלכת המלך בפרט.⁶ יום הדין

נערך ע"י יוסף פלאי לפי רשימת הרב אייר תשפ"ד.

א ויקרא כג, כד.

ב ראש השנה פ"א מ"ב.

ג ראש השנה טז, א.

ד תהלים צח, ו. ראב"ע שם "הוסיף מלת המלך [לפני המלך ה'] כי כן משפט היוצאים לקראתו בבואו".

ה מלכים א' א, לד "ותקעתם בשופר ואמרתם יחי המלך

שלמה".

ו משמע שיש מצות שמחה כמו ברגלים, כדעת השאגת אריה (סימנים קא-קב), ולא כדעת אדמו"ר הזקן בשו"ע תקכט, ו, ואכמ"ל.

ז נחמיה ח, ט"ו.

ח שו"ע או"ח תקצז, א.

הסיפור החסידי

רבי מרדכי מטשרנוביל | למען אנחנו

רבי מרדכי טברסקי מטשרנוביל נולד בשנת תק"ל לאביו רבי מנחם נחום, האדמו"ר הראשון בשושלת. כאשר נדרש לבחור לו שם משפחה, בחר רבי מרדכי בשם טברסקי על שם העיר טבריה, בה התיישבו רבי מנחם מענדל מזויטבסק ותלמידיו. חסידים רבים הסתופפו בצילו ועיירות רבות מינו אותו כמגיד מישרים. הנהגתו היתה בעשירות וברחבות שלא כמנהג אביו. עם זאת, אכילתו הייתה מעטה מאוד וכמעט שלא נהנה מעניינים גשמיים. נפטר בקייב בכ' באייר תקצ"ז, ובעודו בחיים הכין את מקום קבורתו בפאתי הכפר אנטיווקה, באמרו ששם אין כנסיות, וקול הפעמונים לא יפריע למנוחתו. שמונת בניו שימשו כאדמו"רים ברחבי אוקראינה, והיו מהבולטים בהפצת תורת החסידות.

ושאל את המשמש: מי היה כאן? וסיפר לו שהיה כאן זקן שאינו מכירו, ומכיון שהרבי הלך לנוח לא הכניסו. וצווה הרה"ק לקרוא לו. כשבא הזקן שאלו הרה"ק מהיכן הוא, וענה לו: מעיר סאסוב. שאלו: האם הכיר את הצדיק רבי משה ליב מסאסוב? ענה לו שהכירו, וגם שמע ממנו הרבה דברי תורה, ובקשו הרה"ק שיאמר לו דבר תורה ממנו.

אמר הזקן, שפעם אמר הרה"ק ר' משה ליב: כתוב בתורה "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים דבר יום ביומו, למען אנחנו הילך בתורתו אם לא", "הנני ממטיר לכם מן השמים", און אייך "דבר יום ביומו", יעדען מאג, "למען אנחנו" [בשביל מה אני נותן לו את הפרנסה יום יום?] כדי צום דערייבן דעם איד [אנחנו לשון להרים על גם — לא מלשון נסיון] "הילך בתורתו אם לא", אפילו אם הולך בדרך התורה לפעמים ולפעמים לא! כששמע הרה"ק את הפירושו הזה, צווה לקרוא אליו את העשיר ואמר לו: 'שמעת מה שאמר הצדיק מסאסוב? שירד גשם!' יצא העשיר מר' מוטלע שמח וטוב לב, בודעו שישועתו קרובה לבוא, וכן הוה שארובות השמים נפתחו, וניצל מהפסד גדול.

פעם היה עשיר אחד, שקנה מהפריץ פרדס גדול לנטיעת פירות ועיבד את הקרקע להכשירה וכו' והשקיע בה ממון ודמים תרתי משמע [כסף ומסירות נפש]. וכשנמע שתילים היה זקוק לגשמים מרובים, כדי שהשתילים יאחזו בקרקע והשקעתו לא תרד לטמיון.

שנה זו היתה שחונה ולא ירדו גשמים, ובא בשברון לב להרה"ק ר' מוטלע טשרנובילער שיתפלל בעדו על הגשמים שירדו. הוציא ר' מוטלע חומש, והתחיל לקרוא בפרשת בחקתי: "אם בחקתי תלכו... ונתתי גשמיכם בעתם וכו'". לפי דברי הכתוב, מה שאין הגשמים מצויים — הסיבה לכך מסתמא שאין אתה הולך בדרך ה', אם כן אינני יכול לעזור לך... כששמע העשיר את דברי הרה"ק, יצא ממנו בפחי נפש.

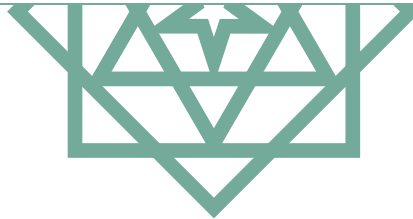
לאחר שיצא ממנו העשיר, הלך הרה"ק לחדרו לנוח קמעה, וכשנכנס לחדרו דפק על הדלת איש זקן שרצה להכנס להרה"ק. אמר לו המשמש שהרבי כעת הלך לפוש, וכשראה שאי אפשר להכנס חזר לאכסניא שלו. תוך כדי כך יצא ר' מוטלע מחדרו,

לכם גשם. אם לא – אוי ואבוי... אך הלחם מן השמיים כלכל את ישראל ארבעים שנה, גם כאשר ה"ניסוי" הוכתר בכישלון גורף. לא בכדי הלחם הזה, שבא דבר יום ביומו, היה גם אז המתקה גדולה לכל ישראל: כל בעלי המום, שבעקבות השעבוד במצרים היו רבים מאוד, התרפאו מאכילת המן כדי שיוכלו לקבל את התורה בשלמות ושמחה, עם כל הרמ"ח איברים ושס"ה גידים.

הרבה ניתן להתבונן ולהפיק מכך, בין אם בתחום הביטחון בה' ובין אם בחינוך הילדים. נסיים בכמה רמזים: מהי הגימטריא של "אם **בחקתי תלכו**" (שלוש המילים הראשונות של התנאי), ועוד "**הנני ממטיר לכם**" (שלוש המילים הראשונות של ההמתקה)? ירידת המן לוותה בטל מעליו ומתחתיו, וגם צמד הפסוקים שלנו עולים יחד 1521, **טל** (או "**הוי' אחד**") ברבוע. דווקא שאלת הטל – "דלא מיעצר" – היא שאלה כהוגן, מה שאין כן שאלת גשם – "דמיעצר" – שלא בזמנו או ללא התנאים המתאימים, אין זו שאלה כהוגן. אך ע"י המשכת הטל-המן, באים בסוף גם לירידת גשמים כפי הנצרך. כך התנאי וההמתקה מתאחדים על ידי צמד הצדיקים, ועם ישראל זוכה בהתרוממות ובשפע.

מופת... יש כאן את כל המרכיבים של סיפור חסידי קלאסי ומתוק. אבל מה שנחשף בין השורות, הוא המאמץ הנפשי והרוחני שמשקיעים הצדיקים במתיקות הזו. כפי שענה ר' אשר פריינד, אחרי שנשאל פעם מדוע אינו מברך את כל הפונים אליו: "מה אתה חושב? שלומר 'גוט שאבעס' נשלף לי מהשרוול?". כאן משתקף המאמץ הזה, במנוחה שפונה אליה רבי מרדכי. הוא אמנם אומר לעשיר דברים קשים, אך מיד לאחר מכן ניכר, שלו עצמו הם קשים לא פחות: הוא מסתגר בחדרו, מעבד את התקריט, ומנסה, כנראה, להמתיק את הדין הקשה. כך ניתן להבין גם את הופעתו של הזקן: רבי משה ליב מסאסוב כבר לא היה אז בעולם הזה, אך רבי מרדכי קרא לנשמתו להשתתף יחד איתו במשימת ההמתקה הזו, והחסיד הזקן זכה להיות שליח לכך. אמנם לעשיר אמר הצדיק 'אני לא יכול לעזור לך', אך יחד עם עוד צדיק גדול, הסיוע הופך לאפשרי.

מהישועה שפעלו כאן הצדיקים ניתן ללמוד, שכל פסוק בתורה שנדמה שיש בו דין ותנאי – ניתן להמתקה על ידי האהבה הבלתי מותנית של ירידת המן. בפרשת בחקתי, אפילו בברכות ישנה נימה של דין: אם תלכו בדרך טובה – ינתן

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

תנחומים על הרצחו של בנימין אחימאיר הי"ד

לאופיר ומרים אחימאיר, וכל בני המשפחה הי"ו, אנו בעיצומה של מלחמה על ארצנו ועל עמנו (לא רק משמחת תורה השתא, אלא מאז שובינו לציון). בנימין הי"ד הוא חיל שהקריב את חייו בעד עמו וארצו – קרבן צבור.

בזכותו ובזכות שאר גבורי ישראל שמסרו את נפשם על קידוש השי"ת, ה' ושיע אותנו ונזכה בקרוב לגאולה האמיתית והשלמה על ידי משיח צדקנו ויקוים "הקיצו ורננו שוכני עפר" ובנימין בראשם.

ציפיה לתחית המתים או להמשיך הלאה?

מאז שבעלי... הי"ד, נפל במלחמה אני חושבת הרבה על הענין של תחית המתים. מצד אחד, אנחנו מאמינים בתחית המתים, ומצפים שתקרה כמה שיותר מהר. מצד שני, במציאות זה נראה רחוק ולא ברור. איך מגשרים על הפער הזה?

אחת השאלות הגדולות היא: אם האלמנה מתחנתת, מה קורה בתחית המתים? למי היא תהיה נשואה?

יש לי הרגשה שהציפיה לתחית המתים 'תוקעת' אותנו בעבר – אנחנו מצפים שהנפטר יחזור וזה מפריע להמשיך הלאה (בהנחה שרוצים להמשיך הלאה, עוד עניין קשה בפני עצמו..).

מענה:

בי"ג עיקרי האמונה של הרמב"ם האמונה בתחית המתים היא העיקר הי"ג, לאחר העיקר הי"ב – האמונה בביאת המשיח. הרבי אומר שאם נזכה שני העיקרים האלה יכולים להתרחש יחד, אך קודם עלינו להתחזק באמונה בביאת המשיח וגאולה לעם ישראל ולעולם כולו, ורק אז, דרך משיח וגאולה, להגיע לאמונה בתחית המתים. כלומר, שתחית המתים היא על רקע משיח וגאולה דווקא. עם משיח בא אליהו הנביא – "תשבי יתרץ קושיות ואבעיות" – והוא יתרץ את הקושיא של זיווגים (זיווג ראשון וזיווג שני וכו') – נושא שכבר כתוב עליו בכתבי האריז"ל, עיי"ש).

על פי פשט חייבים להתקדם הלאה בחיים, מתוך אמונה איתנה שכך רצון השי"ת בכל מה שהוא עשה ועושה. בכלל באמונת ישראל יש ממד של נשיאת הפכים, רמות שונות של מציאות ב־זמנית, וכך נשאר הקשר עם ... הי"ד תמיד לעולם ועד, הגם שמקימים מחדש בית נאמן בישראל כרצון השי"ת (וכרצון ... עצמו, שגם מסייע בכך).

שתבשרו בשורות טובות.

קשיים בעסק ובשליחות

אנחנו נמצאים בחו"ל לטובת העסק וכן במגמה לעשות גם שליחות, אבל בשני הנושאים יש הרבה עיכובים ומניעות – בחברה עזבו כמה עובדים ויש חוסר סדר בספרים. הקשיים האלה גוזלים זמן וכח ומקשים על פיתוח השליחות והפצת התורה כאן. אשמח לברכה והכוונה.

מענה:

השבוע חל פסח שני שעניינו הוא "אין אבוד" – הכל אפשר לתקן, ובכיף! זהו גם יומא דהילולא של רבי מאיר

צאתך צאתנו לשם רבי מאיר

שלום ילדים!

השבוע בִּפְסַח שְׁנֵי נִצְיָן גַּם אֶת יוֹם הַלּוּלָוֹתוֹ שֶׁל אֶחָד מִגְּדוּלֵי הַתְּנָאִים – רַבִּי מֵאִיר, שְׁנוּדָע גַּם בְּכַנּוּי הַמַּפְרָסֵם 'רַבִּי מֵאִיר בַּעַל הַנֵּס'.

רַבִּי מֵאִיר הָיָה אֶחָד מִחֲמֻשַּׁת הַתְּלָמִידִים הַמְּבֻהָרִים שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא. הָיָה זֶה הַדּוֹר שֶׁאַחַר חֲרַבּוֹן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּבִתְקוּפַת מָרְד בַּר כּוֹכְבָא בְּרוּמָאִים. בְּאוֹתָם זְמַנִּים יָדַע עִם יִשְׂרָאֵל סָבָל רַב. הַיָּמִים הָיוּ עָרֵב יְצִיאַת עַם יִשְׂרָאֵל לְגִלוּת הָאֲרָבָה וּמִי שֶׁהֵעֵמִיד אֶת מִסְכַּת הַתּוֹרָה שֶׁבַעַל פֶּה עַל תְּלָה הָיָה רַבִּי עֲקִיבָא וְחִבּוּרַת הַתְּלָמִידִים – רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאִי, רַבִּי יְהוּדָה בַּר אֱלֵעָאִי, לַע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי נְחֻמֵּיהָ.

עַל דְּמוּתוֹ הַמֵּיִחָדָת שֶׁל רַבִּי מֵאִיר בַּעַל הַנֵּס וְתַכּוּנוֹתָיו אֶפְשָׁר לְכַתֵּב לְפָחוֹת אַרְבָּעָה מְדוּרִים שׁוֹנִים... בְּמְדוֹר שְׁלָנוּ נִתְבַּוְּגוּן הַפְּעַם בְּאַחַת מֵהֶן – חֲכָמְתוֹ הָעֲמֻקָּה.

אֵיכֵס, לְכַתְּבֵנוּ...

אֶצְלָנוּ בְּשַׁעֲרֵי חֻשְׁבוֹן נוֹהֵג הַרַב שְׁמַעוֹן לְהַצִּיג לְקִרְאָת סוּף הַשַּׁעוֹר שֶׁאֵלָה מֵאַתְנַגְרַת, שְׁדוּרְשֵׁת מֵהַתְּלָמִיד הַמְּמַצֵּעַ כַּמָּה שְׁנִיּוֹת שֶׁל מַחְשָׁבָה. בְּדֶרֶךְ כָּלֵל, וְלֹא שְׁזָה מִפְתִּיעַ, יֵאִיר הוּא זֶה שְׁמַצְבִּיעַ רֵאשׁוֹן, לַפְּעָמִים עוֹד לַפְּנֵי שְׁמַסִּים הַרַב אֶת דְּבָרָיו. מָה לַעֲשׂוֹת? כִּכָּה זֶה, הוּא הַמְּבָרִיק שֶׁל הַכֶּתֶה. כֶּן זֶה בְּדֶרֶךְ כָּלֵל,

את כל הספרים של העסק ולהפיץ הרבה ספרים של תורה בקרב עם ישראל. ברכה לשוב הדעת, שמחה והצלחה רבה בכל מכל כל.

נמצא בטבריה אצל רבי מאיר בעל הנס (ובל"ג בעומר במירון אצל רשב"י) ומתפלל שם להצלחת כל הענינים בגשמיות וברוחניות – שתצליח לסדר

בעל הנס – "אלקא דמאיר ענני". מורנו הבעש"ט למדנו ש"במקום מחשבתו של אדם שם הוא נמצא ממש" – צייר לעצמן שביום ההילולא אתה

רְעִיּוֹנוֹת חֲדָשִׁים, לְהַמְצִיא אוֹתָם. אוֹתוֹ
 רָגַע בּוֹ מִבְּרִיק בְּמוֹחֵי רְעִיוֹן חֲדָשׁ אוֹרֵךְ
 שְׂבָרִיר שְׁנִיָּה, בְּדִיוֹק כְּמוֹ בְּרֵק הַמִּפְלָח
 אֶת הַשְּׂמִים בְּזִמְן סַעֲרַת גְּשָׁמִים. הוּא
 גְּדוּשׁ וְעֲצָמְתִּי, אֲבָל דּוֹקָא מְשׁוּם כֶּף
 הוּא עֲלוּל לְהַעֲלֵם מִמֶּנִּי כְּלֵא־הִיָּה. כְּדִי
 שְׂבָרֵק הַחֲכָמָה יִתְפַּס וְיִתְיַשֵּׁב בְּמוֹחֵי
 עָלֵי לְצַרְף אֵלָיו אֶת כַּח הַבִּינָה. הַבִּינָה,
 בְּסִבְלָנוֹת וּבְמִתְיַנּוֹת, מְאַפְשֶׁרֶת לִי לְסַדֵּר
 אֶת הַרְעִיוֹן הַחֲדָשׁ בְּרֵאשִׁי וְאַף לְבִטֵּא
 אוֹתוֹ, בְּכֶתֶב אוֹ בְּעַל פֶּה.

לְחֵיק בְּצִלְתּוֹ דֵּל רַבִּי אֶמְאִיר

אֲנִי מִנִּיחַ שְׂאִין אֶחָד מִכֶּם שֶׁפָּתַח
 מִסְכַּת כָּל שְׁהִיא בְּמִשְׁנָה וְלֹא נִתְקַל
 בְּשִׁמוֹ שֶׁל רַבִּי מְאִיר. הוּא מוֹפִיעַ הַמּוֹן
 בְּפִרְקֵי הַש"ס וּבִסְפָּר הַכֹּל קְרוּב לְאַרְבַּע
 מֵאוֹת פַּעַם. אֲבָל הַתּוֹפְעָה הַזֹּאת אֵינָה
 מִסְתַּכֶּמֶת בְּכָךְ. לֹא פַעַם מוֹפִיעוֹת
 בְּמִשְׁנֵיּוֹת הַלְכוֹת מִבְּלֵי שְׂצִין בְּפִתִּיחָתָן
 שְׁמוֹ שֶׁל הַתְּנָא שֶׁשְׁנָה אֶת אוֹתָן הַלְכוֹת.
 הַגְּמָרָא מְכַנֶּה אֶת אוֹתוֹ תְּנָא נִסְתָּר
 בְּשֵׁם 'תְּנָא קְמָא', אֲבָל מִסְכָּם כִּי "סִתָּם
 מִשְׁנָה רַבִּי מְאִיר", כֶּף שְׁכַמּוֹת הַהֲלָכוֹת
 שֶׁנִּמְסְרוּ אֵלֵינוּ בְּמִשְׁנָה דְרָךְ רַבִּי מְאִיר
 גְּדוּלָה כִּי כְּמָה.

מָה שֶׁמִּפְתִּיעַ עוֹד יוֹתֵר הוּא הָעֵבֶדָה
 הַבְּאָה: תְּלַמִּידָיו שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא הֲרִבּוּ
 לְדוֹן בִּינֵיהֶם בְּדַבְרֵי תוֹרָה וְלַחֲלֹק אֶחָד
 עַל הַשְּׁנֵי בְּפִסְקֵי הַהֲלָכָה וּמְשׁוּם כֶּף
 קִבְּעוּ חֲכָמֵי הַגְּמָרָא כְּלָלִים בְּפִסְקָה
 בִּינֵיהֶם. וְהִנֵּה, בְּרַב הַמְקָרִים לֹא נִפְסְקֵת

אֲבָל הַפַּעַם אֲנִי רוֹצֵה לְהַצִּיג בְּפִנְיֶכֶם
 מַחֲזָה קְצַת שׁוֹנָה, אוֹלֵי מִכָּר גַּם לְכֶם:
 הֲרַב הַצִּיג תְּרַגִּיל מִמֶּשׁ מְסַבָּה, וְשׁוּב יֵאִיר
 כְּכֹר מִנִּיחַ בְּדַרְיָכוֹת אֶת אֲצַבְעוֹ – "הֲרַב,
 הֲרַב..." – אֲבָל הַפַּעַם כְּאֲשֶׁר קִבַּל יֵאִיר
 אֶת רְשׁוֹת הַדְּבֹר נֶאֱלָם הַבְּחֹר דָּם.
 "אֶתָּה לּוֹקַח אֶת הַ... וְעוֹשֶׂה... אֶהְיֶה,
 שְׂכַחְתִּי...," מִלְּמַל יֵאִיר בְּמִבּוֹכָה.

אֲנִי כְּמוֹכֵן לֹא רוֹצֵה לְשַׁמַּח לְאִידוֹ,
 וְגַם עֲדִין בְּרוּר לִי שְׂיֵאִיר הוּא גְּאוֹן
 הַכֶּתֶה. בְּכָל זֹאת, מִשְׁהוּ פֶּה נִרְאָה לִי
 מוֹנֵר. מִהוּ פֶּשֶׁר הַתּוֹפְעָה? לֹא חוֹשֵׁב
 שֶׁהוּא סִתָּם הַצְּבִיעַ. נִרְאָה כִּי בְּאוֹתוֹ רָגַע
 הוּא אֲכֹן יָדַע אֶת הַתְּשׁוּבָה. אִזּוֹ כִּי צִד
 הַצִּלְיָח יֵאִיר לְשַׁכַּח רְעִיוֹן שֶׁרַק זֶה עֲתָה
 עָלָה בְּמוֹחוֹ? אֶת הַשְּׂכַחָה אָנוּ מְכִירִים
 כְּאֲשֶׁר עוֹבֵר מִשֶּׁךְ זִמְן מְאֹד אֲרַע הַדְּבָר
 הַנְּשָׁכַח, אֲבָל אֲצֵל יֵאִיר לֹא הִסְפִּיקוּ
 לְעִבֵּר אֶלָּא שְׁנִיּוֹת סְפוּרוֹת!

דְּבַר מִצְּיָא וְדִקְלָט

תּוֹפְעָה מְסוּגָה זֶה נִקְרָאת בְּחִסְדוֹת
חֲכָמָה לְלֹא בִּינָה. בְּאוֹתוֹ שְׂבָרִיר שְׁנִיָּה
 רֵאשׁוֹן אֲכֹן עָלָה יֵאִיר עַל הַדְּרָךְ לְפִתְרוֹן
 הַבְּעִיָּה שֶׁהַצִּיג הֲרַב, הוּא מִמֶּשׁ רָאָה
 אוֹתוֹ בְּעֵינָיו. לוֹ הִיָּה מִמִּתִּין יֵאִיר וְדִדְנּוּ
 עוֹד כְּמָה שְׁנִיּוֹת וּמִקְדִּישׁ מְעַט מִחֲשָׁבָה
 לְרְעִיוֹן הַמְּחַדָּשׁ – הִיָּה הַהֲסָבֵר מִתְיַשֵּׁב
 בְּשִׁכְלוֹ בְּצוּרָה בְּהִירָה וּמִסְדֵּרֶת, וּמִמִּילָא
 יְכוּל הִיָּה הַהֲסָבֵר לְהִיּוֹת גַּם שְׁגוּר עַל
 לְשׁוֹנוֹ בְּצוּרָה בְּרוּרָה.

חֲכָמָה הִיא הַכְּפָרוֹן לְעֲלוֹת עַל

ליהודי שפשל ועבר על רצונו של ה'. רבי יהודה טוען כי במקרים חמורים מאבד אותו יהודי את התאר 'בן'. ישנם מעשים, לדעת רבי יהודה, ששותרים את תאר הכבוד הזה וגורמים לחוטא להפסיד אותו. רבי מאיר חולק בתקף: "בין כך ובין כך קרויים בנים". יהודי בכל מצב שלא יהיה הוא בן של ה'. הוא יכול להקרא 'בן חוטא' או 'בן רשע', אבל בן הוא היה ובן ישאר לעולם ועד! כנגד הפללים הידועים נפסקת ההלכה במחלוקת זו דוקא רבי מאיר! איך אומרים? "אהבה מקלקלת את השוה" – אהבת ישראל העמקה של רבי מאיר מפרה את הפללים הידועים. ורמז חביב לקנוח: **אהבה** (=13) כפול **חקמה** (=73) שנה בחשבון גימטריא **אהבת ישראל!**

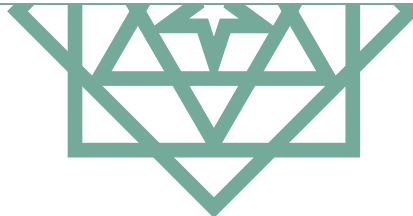
שזנכה לעמק חכמתו ולאור אהבתו של רבי מאיר!
שבת שלום ומברך!
?

ההלכה רבי מאיר! למעט מקרים חריגים, בכל פעם שנמצא מחלוקת בינו לבין רבי יהודה או רבי שמעון תקבע ההלכה שלא כמוהו.

האם גבדה זו מצביעה על כך שדרגתו נמוכה משל חבריו לספסל הלמוד? שוב הפתעה: ההפך הוא הנכון! "גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם", צינו התלמידים בדורות הבאים, "שאינו בדורו של רבי מאיר כמותו". הסבה שלא נקבעה הלכה רבי מאיר היא משום ש"לא עמדו חבריו על סוף דעתו". חכמתו של רבי מאיר עמקה ביותר, ודוקא משום כך לא הצליחו חבריו לישב בהצלחה בדעתם את סברותיו החריפות!

פנים אחר

אבל לכל פלל יש יוצא מן הכלל: בגמרא מופיעה אחת המחלוקות בין רבי מאיר לחברו, רבי יהודה (שיום הלולתו חל גם הוא באותו תאריך!) והיא היחס

איך מוכיחים בדורנו?

בדור שבו רבים לא זכו לחינוך יהודי משמעותי, והתרבות השולטת מסביב סוחפת אחריה גם רבים מאלו שזכו לחינוך ראוי, נראה שכמעט אין מקום לתוכחה כפשוטה – דברי מוסר גלויים ותקיפים, שספק אם יועילו ופעמים אף יזיקו. ואכן, בהגדרת "הוכח תוכיח את עמיתך" – עם שאתך בתורה ומצוות", פוטרת אותנו התורה מתוכחה כלפי מי שספק אם ישמע לנו, מהעדר מכנה־משותף תורני. בהוראה "מוטב שיהיו שוגגין ולא יהיו מזידין" מלמדת אותנו התורה שבתוכחה צריך לתת משקל גדול לתועלת הצפויה ולטובת מי שמוכיחים אותו.

באמת, פנימיות התוכחה היא אהבה. מצוות "הוכח תוכיח" באה מתוך אזהרת "לא תשנא את אחיך בלבבך" והיא המבוא לקיום מצות "ואהבת לרעך כמוך" (והרמז: **תוכחה היינו תוך־אהבה**). תוכחה באה מתוך אכפתיות אמיתית, דאגה לטובת הזולת ושאיפה לפיוס, שלום ואהבה. לכן, בדור בו דברי תוכחה לא מתקבלים, צריך לנתב את אותה אהבה פנימית ליעד האמתי של התוכחה – קירוב הלבבות לעבודת ה' מתוך אהבת ישראל. בדורנו, במקום להעיר למישהו על דרישות ההלכה – פשוט תחייך אליו ותזמין אותו לשתות קפה וללמוד משהו מתוק ביחד (לדוגמה, חברותא בנפלאות...).

שיעור הרמב"ם השבוע הוא דוגמה נפלאה למרכיבי הלימוד על פי פנימיות, שלב אחרי שלב: בשלב הראשון, שרטוט המבנה הפנימי הכללי של דיני יום הכיפורים, המתחלקים למקומות שונים ביד החזקה, שמעניק תמונה שלמה על היום הקדוש. בשלב השני, אותו מבנה כללי מספק הסבר עמוק להלכה 'פרטית' מוקשית ברמב"ם. בשלב השלישי, על רקע השלבים הקודמים, התבוננות המביאה בחשבון את 'שיקולי העריכה' של הרמב"ם מסבירה כיצד 'הסתננה' הלכה של תוכחה להלכות יום הכיפורים ובכך מעניקה פנים חדשות למצוות תוכחה. כמובן, תכלית הכל היא הלקחים וההדרכות בעבודת ה' של הכלל והפרט המופקים מהלימוד לאורך כל הדרך. מוזמנים להצטרף למסע.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:
079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
מ	ת	ו	ר	ת	ר